

Evaluatie Vrijstellingsbesluit Wet Bpf 2000

Irene de Vries
Boukje Detmar

Amsterdam, maart 2006

Inhoudsopgave

	Pagina
Voorwoord	
Samenvatting	5
1 Inleiding	12
1.1 Vrijstellingsbesluit Wet Bpf 2000	12
1.2 Evaluatieonderzoek	15
1.3 Leeswijzer	16
2 Verantwoording en algemene bevindingen onderzoek	18
2.1 Opzet en uitvoering	18
2.2 Algemene bevindingen uit het onderzoek	21
3 Omvang vrijstellingspraktijk	24
3.1 Vrijgestelde werkgevers en werknemers	24
3.2 Vrijstellingsverzoeken	27
3.3 Afhandeling van de vrijstellingsverzoeken	28
4 Aard van de vrijstellingspraktijk en ervaringen met de vrijstellingsgronden	33
4.1 De vrijstellingsgronden	34
4.2 Achtergronden werkgevers	38
4.3 Terugkeer in het fonds: intrekkingen en teruggaven	38
5 Communicatie en procedures	41
5.1 Communicatie over vrijstellingen richting werkgevers	41
5.2 De vrijstellingsprocedure	43
5.3 Bezwaar en beroep	45
5.4 Bemiddeling	46

	Pagina
6 Uitwerking Vrijstellingsbesluit	47
6.1 Algemeen	47
6.2 Uitwerking van de vrijstellingsgronden	48
6.3 Toepassing voorschriften	49
6.4 Knelpunten in de praktijk	51
Gehanteerde definities en begrippen	53
Bijlagen:	
1 Overzicht Verplichtgestelde Bedrijfstakingpensioenfondsen 2005	55
2 Respons en non-respons op algemene vragenlijst	57
3 Overzichten vrijstellingspraktijk fondsen	58
4 Nadere verantwoording onderzoek	61
5 Vragenlijst inventarisatie omvang vrijstellingspraktijk	65
6 Vragenlijst Achtergronden bij de Vrijstellingspraktijk	73

Voorwoord

Voor u ligt het eindrapport van het onderzoek "Evaluatie Vrijstellingbesluit Wet Bpf 2000". Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de Directie Arbeidsverhoudingen van het Ministerie van SZW.

De evaluatie is gericht op een inventarisatie van de aard en omvang van de vrijstellingspraktijk in de periode 2000-2004 en de ervaringen met de verruiming van de vrijstellingsgronden sinds 1998. Het onderzoek is uitgevoerd in de periode september 2005 – februari 2006.

Het onderzoek is begeleid door een klankbordgroep bestaande uit:

- L. van Vliet, Ministerie van SZW, voorzitter
- M. van Bolhuis, Ministerie van SZW
- J. Carrière/ mw. M. Hoekstra , Stichting OPF
- J.G.C. Kok, De Nederlandsche Bank
- G. Verheij, VNO-NCW, werkgroep pensioenen STAR
- Mw R. Biezeveld, Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen
- Mw L. Goverse, Verbond van Verzekeraars
- H. van der Meer, Sociaal-Economische Raad

De onderzoekers bedanken alle geïnterviewden en geënquêteerden voor hun medewerking aan het onderzoek.

Het onderzoek is uitgevoerd door Boukje Detmar en ondergetekende.

Irene de Vries
Amsterdam, 17 maart 2006

Samenvatting

In opdracht van de Directie Arbeidsverhoudingen van het Ministerie van SZW heeft DIJK12 Beleidsonderzoek het Vrijstellingbesluit Wet Bpf 2000 geëvalueerd.

Doel van het onderzoek is inzicht te leveren in de omvang en aard van de vrijstellingspraktijk in de periode 2000-2004 en de ervaringen met de verruiming van de vrijstellingsgronden sinds 1998. De evaluatie richt zich primair op de betekenis van de verruiming van de vrijstellingsgronden. Conform de onderzoeksopdracht is het evaluatieonderzoek beschrijvend van karakter en worden er geen conclusies getrokken ten aanzien van het Vrijstellingsbesluit.

De centrale vraag van het onderzoek is:

Wat zijn de ervaringen van werkgevers, werknemers en pensioenuitvoerders met het Vrijstellingsbesluit Wet Bpf 2000?

De onderzoeksopdracht richtte zich op het verzamelen van zowel kwantitatieve als kwalitatieve informatie aangaande de praktijk van vrijstellingen. De benodigde informatie is verzameld bij de verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfondsen (Bpf-en). Er is geen kwantitatief onderzoek verricht onder vrijgestelde werkgevers. De kwalitatieve informatie is verzameld door middel van casestudies van een viertal Bpf-en en interviews met betrokken partijen. Het onderzoek is uitgevoerd in de periode september 2005 - februari 2006.

Het onderzoek heeft nauwelijks concrete knelpunten in de praktijk van vrijstellingen opgeleverd. Onderstaand wordt een samenvatting gegeven van de belangrijkste bevindingen uit het onderzoek.

1 Algemene bevindingen naar aanleiding van het onderzoek

De kwantitatieve gegevens zijn verzameld door middel van een vragenlijst die verspreid is onder 77 verplichtgestelde Bpf-en (fondsen). Door 63 fondsen is de vragenlijst teruggestuurd. Deze fondsen vertegenwoordigen rond de 95% van het totaal aantal verplicht aangesloten werkgevers en werknemers bij Bpf-en.

Naar aanleiding van de verstrekte kwantitatieve gegevens kan het volgende worden geconstateerd.

- Over het algemeen houden de fondsen niet standaard een aparte registratie bij omtrent vrijstellingen.
- De beschikbare basisinformatie omtrent vrijstellingen is bij veel fondsen incompleet. Het merendeel van de fondsen heeft geen volledig inzicht kunnen geven in de gevraagde gegevens.
- De wijze van registeren loopt uiteen tussen fondsen. Ten gevolge daarvan is het niet mogelijk een sluitend beeld te krijgen van de totale omvang van de vrijstellingspraktijk.

Ten gevolge van het bovenstaande is het beeld van de vrijstellingspraktijk bij de verplichtgestelde fondsen niet volledig in kaart gebracht. Eén en ander heeft tot gevolg dat de cijfers over de omvang van de vrijstellingspraktijk als indicatief en illustratief moeten worden gelezen.

2 Bevindingen omvang en dynamiek vrijstellingspraktijk

Vrijstellingen

Bij 47 van de 63 responderende fondsen stonden in de periode 2000-2004 vrijgestelde werkgevers geregistreerd.

- Per fonds varieert het aandeel werkgevers met een vrijstelling, de percentages lopen uiteen van maximaal 6,5% tot minimaal 0,1%. Gemiddeld heeft 1,5% van de bij de fondsen aangesloten werkgevers een vrijstelling.
- Er is geen duidelijke trend in het aantal werkgevers met een vrijstelling in de periode 2000-2004. Door 31 fondsen is het aantal vrijgestelde werkgevers over de gehele evaluatieperiode aangegeven. Bij deze 31 fondsen is bij ruim de helft sprake van een afname van vrijgestelde werkgevers, bij de andere helft is het aantal stabiel of neemt (licht) toe.

Op basis van het onderzoek kunnen geen uitspraken worden gedaan over het aantal werknemers waarop vrijstellingen betrekking hebben.

Ruim de helft van de responderende Bpf-en (34) heeft in de periode 2000-2004 één of meer verzoeken tot vrijstelling ontvangen. In totaal betreft het 694 vrijstellingsverzoeken.

Voor wat betreft de afhandeling van de vrijstellingsverzoeken blijkt het volgende:

- Ongeveer de helft van de vrijstellingsverzoeken heeft geleid tot vrijstelling.
- Eénderde van de vrijstellingsverzoeken is afgewezen. De belangrijkste afwijzigingsgronden zijn een niet gelijkwaardige pensioenvoorziening en vrijstellingsverzoeken voor individuele werknemers.
- Ruim 15% van de vrijstellingsprocedures is vroegtijdig gestopt doordat de werkgever het verzoek heeft ingetrokken. De belangrijkste reden daarvoor is het ontbreken van een eigen pensioenvoorziening.

Niet alle fondsen hebben een vrijstellingspraktijk. Van de 63 responderende fondsen hebben zestien fondsen geen vrijgestelde werkgevers en geen vrijstellingsverzoeken ontvangen in de periode 2000-2004.

Intrekking en teruggaven van vrijstellingen

In totaal zijn in de onderzoeksperiode 533 vrijstellingen ingetrokken dan wel teruggegeven.

Reeds verleende vrijstellingen kunnen worden ingetrokken door Bpf-en indien de vrijgestelde werkgever niet meer aan de vrijstellingsvoorwaarden voldoet. In totaal hebben de fondsen 312 maal een vrijstelling ingetrokken in de periode 2000-2004.

- De intrekkingen betreffen zogenaamde 'automatische intrekkingen' in situaties van beëindiging van de onderneming, overgang van de werkgever naar een andere bedrijfstak en het vervallen van de afwikkelingsdispensatie.
- In negen gevallen is de vrijstelling ingetrokken omdat de eigen pensioenvoorziening niet meer voldeed aan de eis van gelijkwaardigheid, waarvan acht maal bij één fonds.

In de periode 2000-2004 hebben 214 vrijgestelde werkgevers het betreffende Bpf verzocht toe te treden tot fonds (teruggave van de vrijstelling). Deze verzoeken zijn over het algemeen allemaal gehonoreerd. De teruggaven houden verband met de volgende redenen:

- opheffen van een Opf;
- ontevredenheid over de dienstverlening van de verzekeraar;
- wijzigingen in de pensioenregeling van het Bpf.

3 Bevindingen aard van de vrijstellingspraktijk

Het Vrijstellingsbesluit bevat vier gronden op basis waarvan Bpf-en verplicht zijn vrijstelling te verlenen indien de aanvraag aan bepaalde voorwaarden voldoet.

- Bestaande pensioenvoorziening.
- Concernvorming.
- Eigen CAO.
- Onvoldoende beleggingsrendement.

Naast deze verplichte gronden hebben Bpf-en de discretionaire bevoegdheid om vrijstelling te verlenen om andere redenen.

De verplichte vrijstellingsgronden 'concernvorming', 'eigen cao' en 'onvoldoende beleggingsrendement' zijn van kracht sinds 1998. Tot 1998 waren Bpf-en uitsluitend verplicht vrijstelling te verlenen in verband met een bestaande pensioenvoorziening.

Vrijstellingen in verband met 'bestaande pensioenvoorziening'

Ruim de helft van de 694 vrijstellingsverzoeken is gedaan op grond van 'bestaande pensioenvoorziening'. Bij 20 van de 34 fondsen die vrijstellingsverzoeken in de evaluatieperiode hebben ontvangen zijn verzoeken op deze grond binnen gekomen. Ruim 40% (ca. 150) van de verzoeken heeft *niet* geleid tot een vrijstelling. Het gaat daarbij met name om de volgende situaties:

- het ontbreken van een eigen pensioenvoorziening;
- de aanvrager valt buiten de werkingssfeer van het fonds;
- de aanvraag had betrekking op een individuele werknemer.

Vrijstellingen in verband met 'concernvorming'

Het aantal vrijstellingsverzoeken op grond van 'concernvorming' in de periode 2000-2004 bedraagt 55. Acht van de 34 fondsen met vrijstellingsverzoeken hebben één of meer verzoeken op deze grond ontvangen in de evaluatieperiode.

De vrijstellingsverzoeken op deze grond zijn over het algemeen afkomstig van reeds vrijgestelde werkgevers die te maken hebben met overnames, fusies of splitsingen. Uit nadere analyse blijkt dat het weinig voorkomt dat een vrijstellingsverzoek op deze grond wordt afgewezen.

Vrijstellingen in verband met 'eigen cao'

Het totaal aantal vrijstellingsverzoeken op grond van 'eigen cao' in de periode 2000-2004 bedraagt tien. Vijf van de 34 fondsen met vrijstellingsverzoeken hebben één of meer verzoeken op deze grond ontvangen.

De vrijstellingsverzoeken zijn over het algemeen afkomstig van werkgevers die reeds beschikten over een vrijstelling, maar die vanwege veranderingen in de situatie opnieuw vrijstelling hebben aangevraagd. Alle verzoeken op deze grond hebben geleid tot vrijstelling.

Vrijstellingen in verband met 'onvoldoende beleggingsrendement'

De mogelijkheid tot vrijstelling op grond van 'onvoldoende beleggingsrendement' staat open voor werkgevers waarvan het fonds onvoldoende scoort in de performancetoets. Bij twee fondsen heeft deze situatie zich voorgedaan.

Bij één van deze fondsen zijn vrijstellingsverzoeken op deze grond ingediend. In totaal betreft het elf verzoeken. De verzoeken hebben nog niet geleid tot vrijstelling dan wel afwijzing van het verzoek.

Vrijstellingen om 'andere redenen'

Bijna één derde van de vrijstellingsverzoeken in de periode 2000-2004 is gedaan op andere gronden. Door dertien fondsen zijn in de evaluatieperiode dit soort verzoeken ontvangen.

Uit de door de fondsen gegeven toelichtingen blijkt dat de achterliggende redenen voor deze vrijstellingen met name verband houden met het volgende.

- Werkgevers, of grote ondernemingen met meerdere vestigingen, die onder de werkingssfeer van een ander fonds vallen dan wel pensioenplichtig in het buitenland zijn.
- Afwikkelingsdispensatie. De eigen pensioenregeling is niet geheel gelijkwaardig, maar wel eindig, het Bpf verleent de vrijstelling voor die bepaalde periode, bijvoorbeeld 1 of 2 jaar.
- Tijdigheid van de pensioenregeling. Wettelijk dient de eigen pensioenregeling ten minste zes maanden vóór de (aanvraag tot) verplichtstelling van kracht te zijn. De Bpf-en verlenen echter ook vrijstellingen aan werkgevers met een regeling die na die termijn is ingevoerd.

4 Bevindingen informatievoorziening en vrijstellingsprocedures

Informatievoorziening richting werkgevers

Het merendeel van de fondsen (57) informeert nieuwe werkgevers die onder de verplichtstelling komen over de mogelijkheid tot vrijstelling.

- Door dertien fondsen is aangegeven dat zij nieuwe werkgevers informeren in de aanschrijving tot verplichtstelling. De overige 44 fondsen informeren uitsluitend via de statuten, reglementen en/of de website.
- Zes fondsen hebben aangegeven dat zij nieuwe werkgevers niet informeren over de mogelijkheid tot vrijstelling.

Na de verruiming van de vrijstellingsgronden in 1998 heeft het merendeel van de fondsen geen specifieke actie ondernomen om aangesloten werkgevers daarover te informeren.

Vrijstellingsprocedure

Fondsen hanteren over het algemeen een vastgelegde procedure voor vrijstellingsverzoeken. De bevoegdheid tot besluitvorming door het bestuur is meestal gemandateerd aan de directie van het fonds, een commissie van het bestuur of de administrateur van het fonds.

De inrichting van de vrijstellingsprocedure loopt op diverse onderdelen uiteen tussen fondsen. Dit betreft met name de termijnen die fondsen hanteren voor het aanleveren

van de benodigde gegevens bij vrijstellingsverzoeken en de besluitvorming op het verzoek.

- De termijn waarbinnen alle bescheiden voor de behandeling van de aanvraag moeten zijn ingediend loopt uiteen tussen 4 weken en 8 weken.
- De termijn waarbinnen een fonds de besluitvorming over een verzoek afrondt loopt uiteen tussen 6 weken en 13 weken.
- De termijn waarbinnen de werkgever met een vrijstellingsverzoek de eigen pensioenregeling gelijkwaardig moet maken loopt uiteen tussen 4 weken en 28 weken.
- Een volledige vrijstellingsprocedure duurt gemiddeld tussen de 12 weken en 26 weken. Op basis van de door fondsen verstrekte cijfers kan geconstateerd worden dat procedures die langer dan een jaar lopen eerder uitzondering dan regel zijn.

Bemiddeling

De SER heeft per besluit een onafhankelijk bemiddelaar ingesteld voor geschillen met betrekking tot het Vrijstellingsbesluit Wet Bpf 2000. Gedurende de evaluatieperiode 2000-2004 is de bemiddelaar geen enkele maal ingeschakeld. In 2005 heeft één bemiddeling plaatsgevonden.

5 Uitwerking Vrijstellingsbesluit

Algemeen

De geïnterviewde fondsen ervaren dat de grondslagen voor toekenning van vrijstelling in de praktijk materieel nauwelijks veranderd zijn ten gevolge van de verruiming van de vrijstellingsgronden.

De verruiming van de verplichte vrijstellingsgronden heeft er volgens de fondsen met name toe geleid dat vrijstellingen die vroeger werden gegeven op grond van de discretionaire bevoegdheid, tegenwoordig onder de verplichte vrijstellingsgronden vallen. Dit betreft de vrijstellingsgronden 'concernvorming' en 'eigen cao'. Doordat deze vrijstellingsgronden zijn opgenomen in het Vrijstellingsbesluit is meer duidelijkheid en uniformiteit tussen fondsen gekomen over de procedures en voorschriften.

De verruiming van de vrijstellingsgronden heeft volgens het Verbond en het Opf nauwelijks tot geen effecten gehad voor hun marktaandeel in de pensioenvoorzieningen in de tweede pijler.

Uitwerking van de vrijstellingsgronden

Ten aanzien van de uitwerking van de vrijstellingsgronden zijn uit het onderzoek twee aandachtspunten naar voren gekomen. Deze betreffen:

- De definiëring van "in het arbeidsvoorwaardenoverleg betrokken vakorganisaties" bij de vrijstellingsgronden 'eigen cao' en 'concernvorming';

- De performancetoets voor de berekening van het beleggingsrendement.

Toepassing voorschriften

Ten aanzien van de toepassing van voorschriften bij vrijstellingen door fondsen zijn de bevindingen als volgt:

- Fondsen brengen niet altijd verzekeringstechnisch nadeel in rekening. De omvang en samenstelling van het personeelsbestand van het uittredende bedrijf is bepalend voor het al dan niet in rekening brengen.
- De fondsen toetsen de gelijkwaardigheid van vrijgestelde pensioenregelingen om de vijf jaar en na substantiële wijzigingen in de pensioenregeling. De fondsen geven aan dat in algemene zin de beoordeling van de gelijkwaardigheid nauwelijks problemen oplevert. De toetsing wordt wel complexer ten gevolge van toenemende diversiteit in de samenstelling van pensioenvoorzieningen en de pensioenbasis.

1 Inleiding

1.1 Vrijstellingsbesluit Wet Bpf 2000

Achtergrond

Op grond van de Wet Bpf 2000¹ kan de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) op verzoek van sociale partners het deelnemen in een bedrijfstakpensioenfonds (Bpf) voor alle of bepaalde groepen werkzaam in een bedrijfstak verplichtstellen. De Wet Bpf 2000 biedt de Minister van SZW mogelijkheid via een algemene maatregel van bestuur (AMvB) nadere regels te stellen op grond waarvan werkgevers ontheffing krijgen van de verplichtstelling.

Het Vrijstellingsbesluit Wet Bpf 2000² (Vrijstellingsbesluit) kent vier gronden op basis waarvan een Bpf verplicht is werkgevers vrijstelling te verlenen van de verplichte deelname. Daarnaast heeft elk Bpf de discretionaire bevoegdheid vrijstelling te verlenen. In het Vrijstellingsbesluit worden de vrijstellingsgronden nader omschreven en zijn de voorschriften die daarbij gelden neergelegd.

Verruiming vrijstellingsgronden sinds 1998

De regels voor vrijstelling van de verplichte deelname Bpf waren tot 1998 vastgelegd in de vrijstellingsrichtlijn 'Vrijstellingsregeling Wet Bpf'³. Bij de invoering van de Wet Bpf 2000 is deze vrijstellingsregeling omgezet in het Vrijstellingsbesluit Wet Bpf 2000⁴. Bij deze omzetting hebben geen inhoudelijke wijzigingen plaatsgevonden.

Tot 1998 kende de vrijstellingsrichtlijn⁵ één verplichte vrijstellingsgrond: vrijstelling in verband met eigen pensioenvoorziening, het huidige artikel 2 van het Vrijstellingsbesluit. In 1998 is het aantal verplichte vrijstellinggronden uitgebreid. Aanleiding daartoe lag in de nota 'Naar meer marktwerking en flexibilisering in de pensioensector: flexibili-

¹De mogelijkheid van verplichtstelling van deelneming in een Bpf bestaat reeds sinds 1949 (Wet Bpf 1949). Met de Wet Bpf 2000 zijn met name aanpassingen doorgevoerd met betrekking tot procedures, naamgeving en overlap met de Wet PSW. De mogelijkheid tot verplichtstelling als zodanig is echter ongewijzigd gebleven.

²Vrijstellingsbesluit Wet Bpf 2000 (St b 2000, 633)

³Regeling van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 24 april 1998 (Stcrt 78).

⁴Vrijstellingsbesluit Wet Bpf 2000. Stb.2000, 633.

⁵Beschikking van de Staatssecretaris van Sociale Zaken van 29 december 1952, betreffende de vaststelling van richtlijnen voor vrijstelling van deelneming in een bedrijfspensioenfonds wegens bijzondere pensioenvoorziening (Stcrt 1953/1).

sering en verplichtstelling' van 1996¹. In deze nota concludeert het toenmalige kabinet onder meer dat het instrument van verplichtstelling, neergelegd in de Wet Bpf, behouden dient te blijven, maar dat een verruiming van het vrijstellingsregime in het kader van die wet wenselijk is. De vrijstellingsrichtlijn is vervolgens uitgebreid met de verplichte vrijstellingsgronden: 'concernvorming; 'eigen cao' en 'onvoldoende beleggingsrendement'. Deze vrijstellingsgronden sluiten aan bij het Advies van de Stichting van de Arbeid² in het kader van de nota 'Flexibilisering en verplichtstelling'.

De verruimde vrijstellingsgronden zijn sinds 1998 van kracht. De vrijstellingsgrond 'onvoldoende beleggingsrendement' is feitelijk pas sinds 2002 operationeel. De berekening van het beleggingsrendement vindt plaats aan de hand van een performancetoets. Deze toets wordt uitgevoerd over een periode van 5 jaar. Indien de performance van een fonds na die periode onder de -1,28 ten opzichte van de vastgestelde normportefeuille ligt, kan een verplicht aangesloten werkgever gebruik maken van de vrijstellingsgrond. De eerste performancetoets is uitgevoerd over de periode 1998-2002.

De vrijstellingsgronden en voorschriften daarbij

Op hoofdlijnen regelt het Vrijstellingsbesluit het volgende.

- Verplichte vrijstellingsgronden. Een Bpf is verplicht vrijstelling te verlenen in verband met:
 - bestaande pensioenvoorziening, op verzoek van de werkgever (artikel 2);
 - concernvorming, op verzoek van concern en vakorganisaties (artikel 3);
 - eigen CAO, op verzoek van werkgever en vakorganisaties (artikel 4);
 - onvoldoende beleggingsrendement, op verzoek van de werkgever (artikel 5).³
- Bevoegdheid tot vrijstelling:
 - een Bpf heeft de bevoegdheid vrijstelling te verlenen op andere gronden (artikel 6).

In 2004 is het Vrijstellingbesluit gewijzigd.⁴ De opgenomen wijzigingen betreffen met name nadere regels omtrent vrijstellingen in geval van fusie, splitsing en doorstart na faillissement, een aanpassing van de bepalingen inzake de vrijstelling in verband met onvoldoende beleggingsperformance en herstel van een wijziging die niet beoogd was bij de omzetting van de vrijstellingsregeling 1998 in het Vrijstellingsbesluit⁵.

¹Nota Flexibilisering en verplichtstelling. Kamerstukken II 1996/1997, nr. 25014.

²Advies Stichting van de Arbeid, 2 juni 1995 (publicatienummer 4/95).

³Deze vrijstellingsgrond is niet van toepassing voor Bpf-en die herverzekerd zijn zonder gesepareerd beleggingsdepot (artikel 5, lid 6). Dit betreft circa 12 Bpf-en.

⁴Stb 2004, 397.

⁵ Bij de omzetting was de mogelijkheid om voor een deel van de werknemers vrijstelling aan te vragen, ten onrechte, komen te vervallen.

Bij de vrijstellingsgronden gelden de volgende algemene voorschriften (artikel 7 lid 2,3,4).

- De werkgever heeft een andere pensioenvoorziening of zal deze treffen en deze heeft ondergebracht of zal onderbrengen bij een ander Bpf, een ondernemingspensioenfonds of een verzekeraar.
- Het vrijgesteld pensioenfonds heeft een informatieverplichting aan het Bpf en De Nederlandsche Bank (toezichthouder).
- Het Bpf mag vrijgestelde werkgevers een vergoeding vragen ter compensatie van het verzekeringstechnisch nadeel dat het fonds bij de vrijstelling lijdt, met uitzondering bij vrijstelling op grond van artikel 2.

Ten aanzien van de pensioenvoorziening van de vrijgestelde onderneming gelden de volgende specifieke voorschriften (artikel 7 lid 5,6).

- In geval van vrijstelling op grond van de artikelen 2 en 6 moet de vrijgestelde pensioenvoorziening te allen tijde tenminste actuariel en financieel gelijkwaardig zijn. Dit wordt ééns in de vijf jaar getoetst door het Bpf.
- Aan vrijstelling op grond van artikel 5 is het voorschrift verbonden dat aan de pensioenregeling van de werkgever ten minste dezelfde aanspraken worden ontleend als aan de pensioenregeling van het Bpf. Feitelijk betekent dit dat de werkgever de pensioenregeling van het Bpf bij een andere uitvoerder mag onderbrengen.

Voor de uitvoering van de voorschriften bevatten de bijlagen van het Vrijstellingsbesluit rekenregels ten aanzien van:

- de performancetoets voor bepaling van het beleggingsrendement (artikel 5 1^e lid);
- verzekeringstechnisch nadeel (artikel 7, vierde lid);
- actuariële en financiële gelijkwaardigheid (artikel 7, vijfde lid).

De rekenregels zijn opgesteld op basis van een advies van de Stichting van de Arbeid.

Bemiddelaar

De SER heeft per besluit een onafhankelijk bemiddelaar ingesteld voor geschillen met betrekking tot het Vrijstellingsbesluit.¹ De bemiddelaar wordt benoemd door het Dagelijks Bestuur van de SER. De bemiddelaar heeft tot taak te bemiddelen in geschillen in het kader van verzoeken van ondernemingen aan bedrijfstakpensioenfonds om toepassing van het vrijstellingsbesluit, welke geschillen betrekking kunnen hebben op:

- a. toepassing van regels voor de meting van de beleggingsperformance;
- b. toepassing van de rekenregels inzake verzekeringstechnische aangelegenheden.

¹ Besluit bemiddelaar Vrijstellingsbesluit Wet Bpf 2000. Staatscourant 22 februari 2002, nr 38/pag.35

1.2 Evaluatieonderzoek

In de vrijstellingsregeling Wet Bpf van 1998 is een evaluatie van de verruiming van de vrijstellinggronden aangekondigd na drie jaar. Omdat vrijstelling op grond van 'onvoldoende beleggingsrendement' feitelijk pas operationeel is sinds 2002, is de evaluatie verschoven naar 2005.

In onderhavig onderzoek is de verruiming van de vrijstellingsgronden geëvalueerd. De evaluatie heeft betrekking op de periode 2000-2004.

Doel van het onderzoek is inzicht te leveren in de omvang en aard van de vrijstellingspraktijk in de periode 2000-2004 en de ervaringen met de verruiming van de vrijstellingsgronden sinds 1998. De evaluatie richt zich primair op de betekenis van de verruiming van de vrijstellingsgronden.

De centrale vraag van het onderzoek is:

Wat zijn de ervaringen van werkgevers, werknemers en pensioenuitvoerders met het Vrijstellingsbesluit Wet Bpf 2000?

De onderzoeksoopdracht richtte zich op het verzamelen van zowel kwantitatieve als kwalitatieve informatie aangaande de praktijk van vrijstellingen. De benodigde informatie is verzameld bij de verplichtgestelde Bpf-en. Er is geen kwantitatief onderzoek verricht onder vrijgestelde werkgevers. De kwalitatieve informatie is verzameld door middel van casestudies van een viertal fondsen en interviews met betrokken partijen. Hoofdstuk 2 geeft een nadere verantwoording van de uitvoering van het onderzoek.

Voor wat betreft de kwantitatieve informatie betrof het de volgende onderzoeksvragen.

- Wat is omvang van de vrijstellingspraktijk?
 - Hoe vaak zijn aanvragen voor vrijstellingen ingediend in de periode 2000-2004?
 - Hoeveel Bpf-en kennen een praktijk van vrijstellingen?
 - Hoe vaak worden vrijstellingen ingetrokken door Bpf-en?
 - Op welke gronden is dat gebeurd?
 - Hoe vaak worden vrijstellingen teruggeven door werkgevers?
 - Met welke redenen is dat gebeurd?
 - Hoeveel werknemers betroffen de vrijstellingen/intrekkingen/terug-gaven?
 - Welke kenmerken hebben werkgevers die vrijstelling verzoeken?
- Op welke vrijstellingsgronden is een beroep gedaan en hoe is daarop beslist door Bpf-en?
 - Hoe vaak is beroep en bezwaar ingesteld?
 - Waar hadden de beroepen en bezwaren betrekking op?
 - Hoe vaak is een beroep gedaan op bemiddeling in het kader van een verzoek tot vrijstelling?
 - Hoe lang duurden de procedures?

- Welke aanwijzingen geeft de Jurisprudentie over de praktijk van het Vrijstellingsbesluit?
- Waar hebben vrijgestelde werkgevers de pensioenregeling ondergebracht?
- Zijn er trends te duiden in de vrijstellingspraktijk?

Voor wat betreft de kwalitatieve informatie betref het de volgende onderzoeksvragen.

- Hoe communiceren Bpf-en over de mogelijkheid van vrijstelling?
- Welke voorschriften en procedures hanteren de Bpf-en met betrekking tot vrijstellingsverzoeken?
 - Hoe verloopt de beoordeling van gelijkwaardigheid van pensioenregelingen?
 - Brengen Bpf-en verzekeringstechnisch nadeel in rekening en in welke situaties?
- Hoe wordt de gelijkwaardigheidstoets in de praktijk toegepast en wat zijn de ervaringen daarmee?
- Welke overwegingen hebben werkgevers om vrijstellingsverzoeken in te dienen of vanaf te zien?
- Welke knelpunten ervaren betrokkenen in de praktijk?
- Voldoet de wijze waarop de diverse vrijstellingsgronden zijn uitgewerkt?
- Wat zijn de ervaringen van de Stichting OPF en het Verbond van Verzekeraars met het Vrijstellingsbesluit?
- Welke suggesties voor mogelijke verbeteringen van het Vrijstellingsbesluit hebben de verschillende betrokken partijen?

Conform de onderzoeksopdracht is het evaluatieonderzoek beschrijvend van karakter en worden er geen conclusies getrokken ten aanzien van het Vrijstellingsbesluit. De resultaten worden door het Ministerie van SZW ter beschikking gesteld aan de Tweede Kamer, Stichting OPF, De Nederlandsche Bank, De Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen, het Verbond van Verzekeraars, de Sociaal-Economische Raad en de Stichting van de Arbeid. Afhankelijk van de resultaten van het onderzoek is het mogelijk dat de vrijstellingsgronden heroverwogen worden.

1.3 Leeswijzer

Het voor u liggende rapport geeft de resultaten van het onderzoek weer. Het rapport is als volgt opgebouwd.

- Hoofdstuk 2 behandelt de verantwoording en algemene bevindingen van het onderzoek.
- In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de omvang van de vrijstellingspraktijk.
- Hoofdstuk 4 behandelt de aard van de vrijstellingspraktijk en de ervaringen met de vrijstellingsgronden.
- Hoofdstuk 5 gaat in op de communicatie en de procedures.
- In Hoofdstuk 6 wordt ingegaan op de uitwerking van het Vrijstellingbesluit.

Gehanteerde begrippen in het rapport

Voor in het rapport gehanteerde begrippen, afkortingen en definities wordt verwezen naar de begrippenlijst achterin dit rapport.

In het onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Deze worden als volgt in de rapportage aangeduid:

<i>Algemene vragenlijst:</i>	De vragenlijst kwantitatieve inventarisatie Vrijstellingspraktijk uitgezet onder alle verplichtgestelde Bpf-en
<i>Vervolg-vragenlijst:</i>	De vragenlijst achtergrond Vrijstellingspraktijk uitgezet onder Bpf-en met een meer dan incidentele vrijstellingspraktijk.
<i>Cases:</i>	Informatie afkomstig uit casestudies van vier Bpf-en.
<i>Interviews:</i>	Informatie uit interviews met betrokken (koepel) organisaties.

Tabellen

Percentages in tabellen tellen vanwege afrondingen niet altijd op tot 100%.

2 Verantwoording en algemene bevindingen onderzoek

Dit hoofdstuk geeft verslag van de wijze waarop het evaluatieonderzoek is uitgevoerd. Tevens wordt ingegaan op algemene bevindingen van de onderzoekers naar aanleiding van het onderzoek.

2.1 Opzet en uitvoering

Het onderzoek is uitgevoerd in de periode september 2005 – februari 2006 door middel van schriftelijke vragenlijsten onder de verplichtgestelde Bpf-en, vier casestudies van Bpf-en, interviews met betrokken partijen en deskresearch.

Bij de start van het onderzoek hebben alle verplichtgestelde Bpf-en een aankondigingsbrief voor het onderzoek ontvangen van het Ministerie van SZW.

Schriftelijke enquête onder verplichtgestelde Bpf-en

Er is een schriftelijke enquête uitgezet onder 77 verplichtgestelde Bpf-en.¹ Bijlage 1 geeft een overzicht van deze fondsen.

Er zijn twee vragenlijsten verspreid.

Kwantitatieve inventarisatie onder alle Bpf-en (algemene vragenlijst)

De algemene vragenlijst diende ter inventarisatie van de omvang van de vrijstellingspraktijk bij de Bpf-en en was vrijwel uitsluitend kwantitatief van aard. Bij alle fondsen zijn voor de jaren 2000 t/m 2004 de volgende gegevens opgevraagd.

- Totaal aantal vrijgestelde werkgevers en werknemers (uitgesplitst naar verplicht en op basis van bevoegdheid).
- Totaal aantal werknemers.
- Aantal vrijstellingsverzoeken per vrijstellingsgrond en aantal werknemers.
- Stopgezette vrijstellingsprocedures en redenen.
- Afgewezen vrijstellingen en redenen.

¹ Het ABP is buiten beschouwing gelaten omdat Het Vrijstellingsbesluit niet van toepassing is op het ABP. Artikel 21 lid 4 van de Wet privatisering ABP verklaart een aantal artikelen uit de Wet Bpf 2000 direct van toepassing op het ABP, het Vrijstellingsbesluit, dat berust op artikel 13 Wet Bpf 2000, wordt daarbij niet genoemd.

- Verleende vrijstellingen per vrijstellingsgronden en aantal werknemers.
- Ingetrokken vrijstellingen en redenen.
- Verzoeken om teruggave en redenen.
- Teruggaven en redenen.

Tevens bevatte de algemene vragenlijst twee vragen over de informatievoorziening door het fonds over de mogelijkheid tot vrijstelling. De vragenlijst is opgenomen in bijlage 5.

De onderzoekers hebben door middel van een rappelbrief twee gerichte rappelrondes gehouden onder de fondsen die niet binnen de gevraagde termijn reageerden. De VB heeft in aanvulling op de rappelrondes van het onderzoeksbureau, fondsen die niet reageerden per brief opgeroepen mee te werken aan het onderzoek. Tevens heeft de VB tijdens de ledenvergadering een oproep tot medewerking gedaan.

De algemene vragenlijst is door 63 fondsen ingevuld. Door één fonds is medewerking aan het onderzoek geweigerd. Dertien fondsen hebben in het geheel niet gereageerd. Bijlage 2 geeft een overzicht van de non-respons.

De 63 fondsen die gerespondeerd hebben vertegenwoordigen circa 95% van het totaal aantal verplicht aangesloten werkgevers en werknemers¹ bij Bpf-en.

- Bij de 77 verplichtgestelde fondsen zijn ruim 250.000 werkgevers aangesloten. Bij de fondsen die gerespondeerd hebben zijn ruim 240.000 werkgevers aangesloten, dit komt neer op 96%.
- Bij de 77 verplichtgestelde fondsen zijn ruim 3.400.000 actieve deelnemers aangesloten. Bij de fondsen die gerespondeerd hebben, zijn bijna 3.200.000 actieve deelnemers aangesloten, dit komt neer op 94%.

Kwalitatieve inventarisatie onder Bpf-en met een meer dan incidentele vrijstellingspraktijk (vervolg-vragenlijst).

In aansluiting op de algemene vragenlijst hebben Bpf-en met minimaal vijf vrijstellingsverzoeken in de periode 2000-2004 een vervolgvragenlijst gekregen. Deze vragenlijst was met name kwalitatief van aard en bevatte vragen over achtergronden bij de vrijstellingspraktijk (procedures, achtergronden werkgevers, toepassing voorwaarden e.d.). De vragenlijst is opgenomen in bijlage 6.

De vervolgvragenlijst is verspreid onder veertien fondsen. Elf fondsen hebben de vragenlijst teruggestuurd. De overige fondsen hebben gemeld dat zij vanwege drukke werkzaamheden niet binnen de gestelde termijn konden reageren. Bijlage 4 geeft een nadere toelichting op de fondsen die zijn betrokken in dit deel van het onderzoek.

¹ Alle cijfers over omvang van fondsen betreffende werkgevers en werknemers zijn afkomstig van de VB, gegevens over 2003, Indien deze informatie niet volledig was is er gekeken naar jaarverslagen of andere publicaties van de fondsen.

Case-onderzoek bij Bpf-en

Om meer inzicht te krijgen in de uitvoeringspraktijk van het Vrijstellingsbesluit zijn vier fondsen geselecteerd. In deze vier casestudies hebben interviews plaatsgevonden met vertegenwoordigers van de uitvoeringsorganisatie en het bestuur en een viertal werkgevers. Bijlage 4 geeft een overzicht van de fondsen uit de cases en de achtergronden bij de selectie.

De cases zijn ingevuld rond de volgende thema's:

- twee fondsen met ervaringen met de vrijstellingsgronden 'eigen cao' en/of 'concernvorming';
- een fonds met een sterk midden- en kleinbedrijf-karakter (mkb);
- een fonds met ervaring met de vrijstellingsgrond onvoldoende beleggingsrendement.

Aanvullend op de cases heeft een interview plaatsgevonden met een vertegenwoordiger van een vrijstellingscommissie van een fonds. Tevens is in aanvulling op de cases gesproken met zes werkgevers.

Aanvullende interviews

Naast het onderzoek onder de Bpf-en hebben interviews plaatsgevonden met betrokken partijen. Doel van deze interviews was inzicht te krijgen in de algemene ervaringen en opinies met betrekking tot het vrijstellingsbesluit, de verruiming van de vrijstellingsgronden en de praktijk van vrijstellingen. Tevens zijn alternatieven of suggesties voor aanvulling op bestaande vrijstellingsgronden geïnventariseerd. De interviews zijn afgenomen met vertegenwoordigers van:

- Stichting OPF;
- De Nederlandsche Bank;
- VNO-NCW;
- FNV;
- Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen;
- Verbond van Verzekeraars.

Overige activiteiten

Ten behoeve van het onderzoek is deskresearch verricht. Er is onder meer gekeken naar stukken en rechtbankuitspraken betreffende jurisprudentie, beschikbare jaarverslagen en websites van fondsen en overige relevante stukken betreffende de verruiming van de vrijstellingsgronden en het Vrijstellingsbesluit.

2.2 Algemene bevindingen uit het onderzoek

Basisgegevens omvang en aard vrijstellingspraktijk lastig te verzamelen

De invulling van de 'cases' is goed verlopen. De fondsen die benaderd werden voor medewerking hebben zonder uitzondering positief gereageerd. Het is echter nauwelijks gelukt om individuele werkgevers te spreken te krijgen met recente ervaring met een vrijstellingsverzoek.

Tijdens het onderzoek bleek het met name lastig kwantitatieve basisgegevens boven water te krijgen. De onderzoekers waren voor de verzameling van basisgegevens over de vrijstellingspraktijk afhankelijk van de fondsen. Het verzamelen van de gevraagde informatie bleek een lastige en tijdrovende klus voor de fondsen.

Algemene Vragenlijst

De inschatting van onderzoekers en de klankbordgroep was dat fondsen de gevraagde gegevens eenvoudig en snel uit hun administratie konden halen. De praktijk bleek anders.

- Over het algemeen houden de fondsen niet standaard een aparte registratie bij omtrent vrijstellingen.
- De gevraagde gegevens moesten over het algemeen nagezocht worden in de administratie, wat voor de fondsen een tijdrovende activiteit betrof.
- De wijze van registratie/administratie bij de fondsen bemoeilijkte het om gegevens te destilleren.
 - de administratie omtrent vrijstellingen was niet altijd volledig, omdat het Bpf voorheen bij een andere uitvoerder was ondergebracht en de betreffende gegevens niet overgedragen waren.
 - de registratie was anders 'ingericht' dan de algemene vragenlijst, bijvoorbeeld niet op jaar, waardoor het niet mogelijk bleek om de gevraagde gegevens aan te leveren.
- Veel fondsen hebben uitstel van de inleverdatum van de vragenlijst aangevraagd, mede door grote drukte in de organisatie in de tweede helft van 2005 in verband met de invoering van de Wet VPL.

Om fondsen meer tijd te geven om de gevraagde gegevens aan te leveren is de einddatum van het onderzoek met twee maanden verschoven.

Reactie fondsen

Behalve gebrek aan tijd zijn er door de fondsen geen andere redenen aangegeven om niet te kunnen of willen meewerken aan het onderzoek. Enkele fondsen hebben aangegeven zelf geschrokken te zijn van het feit dat basisgegevens voor de algemene vragenlijst zo lastig of niet te achterhalen waren en gaan een intern onderzoek instellen om dit te verbeteren.

Kwantitatieve gegevens vrijstellingspraktijk niet volledig in kaart gebracht

Niet alle 77 aangeschreven verplichtgestelde Bpf-en hebben gerespondeerd. De teruggestuurde algemene vragenlijsten zijn niet altijd volledig ingevuld.

- Niet alle fondsen hebben gegevens over vijf gevraagde jaren kunnen invullen.
- Daarnaast zijn de gegevens per afzonderlijk jaar regelmatig onvolledig, zo ontbreken vaak aantallen werkgevers of redenen voor mutaties.
- Wanneer wel aantallen zijn aangegeven is regelmatig aangegeven dat deze 'bij benadering' of 'naar schatting' zijn.

De algemene vragenlijst 'inventarisatie omvang vrijstellingspraktijk' is ingevuld door 63 verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfondsen; een respons van 82%. De responderende fondsen vertegenwoordigen circa 95% van het totaal aantal verplicht aangesloten werkgevers en werknemers.

In de algemene vragenlijst werd – na een algemeen blok dat door alle fondsen ingevuld kon worden – een onderscheid gemaakt tussen fondsen met een vrijstellingspraktijk (vrijgestelde werkgevers en/of vrijstellingsverzoeken) en fondsen zonder vrijstellingspraktijk.

- 47 fondsen hebben een vrijstellingspraktijk, dat wil zeggen vrijgestelde werkgevers en/of vrijstellingsverzoeken in de periode 2000–2004.
- 16 fondsen hebben geen vrijstellingspraktijk. Zij hebben geen vrijgestelde werkgevers en geen vrijstellingsverzoeken ontvangen in de periode 2000–2004.

Over de 47 fondsen mét vrijstellingspraktijk kan het volgende gezegd worden wat betreft de kwaliteit en bruikbaarheid van de gegevens.

- 31 fondsen hebben de gegevens over de gehele periode ingevuld.
- 16 fondsen hebben niet de gehele periode ingevuld, in veel gevallen alleen het jaar 2004. Redenen voor niet alles invullen:
 - Geen archivering op jaar, en niet te achterhalen: 7.
 - Administratie voorheen bij een ander: 4.
 - Reden onbekend: 3.
 - Fonds destijds nog niet verplicht: 1.
- Het aantal werknemers is regelmatig niet ingevuld of slechts bij benadering genoemd.
- De wijze van administreren van vrijstellingsverzoeken loopt uiteen tussen fondsen. Het ene fonds registreert een verzoek bij het eerste (mondeling) contact, het andere fonds registreert de aanvraag pas als het verzoek schriftelijk gedaan is en een derde wanneer de werkgever alle benodigde bescheiden ingeleverd heeft. Dit betekent dat het aantal vrijstellingsverzoeken in de praktijk hoger kan liggen dan geregistreerd is.

Al met al is de omvang vrijstellingspraktijk bij de verplichtgestelde fondsen niet volledig in kaart gebracht.

Onderzoek geeft geen volledige transparantie van de vrijstellingspraktijk

Vanwege bovengenoemde beperkingen betreffende de respons van de algemene vragenlijst en de kwaliteit van de geleverde gegevens kunnen de onderzoekers er niet voor instaan in hoeverre de gepresenteerde cijfers de werkelijkheid weergeven. Uitspraken over het totale volume werkgevers en werknemers in Nederland dat vrijgesteld is, kunnen niet worden gedaan.

Een en ander heeft tot gevolg dat de cijfers over de omvang van de vrijstellingspraktijk als indicatief en illustratief moeten worden gelezen.

Vanwege het indicatieve en illustratieve karakter van de kwantitatieve gegevens geeft het onderzoek geen volledige transparantie van de vrijstellingspraktijk.

3 Omvang Vrijstellingspraktijk

Bij aanvang van het onderzoek bestond op geen enkele wijze inzicht in de omvang van de vrijstellingspraktijk bij de verplichtgestelde Bpf-en. In publicaties van fondsen zoals jaarverslagen wordt, met uitzondering van enkele fondsen, nergens melding gemaakt over aantallen vrijgestelde werkgevers, verleende vrijstellingen e.d. Eerdere onderzoeken met betrekking tot dit onderwerp hebben niet plaatsgevonden. De VB houdt jaarlijks een enquête onder haar leden, waarin diverse gegevens worden geïnventariseerd, echter niet met betrekking tot vrijstellingen.

Om inzicht te krijgen in de omvang van de vrijstellingspraktijk heeft het onderzoek zich gericht op de volgende vragen.

- Wat is omvang van de vrijstellingspraktijk?
- Hoe vaak zijn aanvragen voor vrijstellingen ingediend in de periode 2000-2004?
- Hoeveel Bpf-en kennen een praktijk van vrijstellingen?
- Hoe vaak zijn verzoeken verleend/stopgezet/afgewezen?
- Hoeveel werknemers betroffen de vrijstellingen?
- Zijn er trends te duiden in de vrijstellingspraktijk?

3.1 Vrijgestelde werkgevers en werknemers

Bpf-en met vrijgestelde werkgevers 2000-2004 (n=63)

47 Bpf-en hebben vrijgestelde werkgevers

- Bij deze Bpf-en hebben in 2004 totaal circa 3200 werkgevers een vrijstelling
- Het aandeel vrijgestelde werkgevers bij de Bpf-en loopt uiteen tussen 6,5% en 0,1% van het totaal aantal verplicht aangesloten werkgevers.

16 Bpf-en hebben geen vrijgestelde werkgevers

Niet alle fondsen hebben vrijgestelde werkgevers

- Bij 47 van de 63 responderende fondsen stonden in de periode 2000-2004 vrijgestelde werkgevers geregistreerd.
- Door 16 fondsen is aangegeven dat zij in de periode 2000-2004 geen vrijgestelde werkgevers hadden. Bijlage 3 geeft een overzicht van deze fondsen.

Aandeel vrijgestelde werkgevers loopt uiteen tussen fondsen

Niet alle fondsen met vrijgestelde werkgevers hebben kunnen aangeven hoeveel werkgevers dit betreft. Over het jaar 2004 hebben 45 fondsen een opgave gegeven. Naarmate we verder teruggaan in de tijd neemt het aantal fondsen dat een opgave kan geven verder af tot 31 fondsen in 2000.

- In 2004 hadden 45 fondsen in totaal 3167 vrijgestelde werkgevers. Gerelateerd aan het totaal aantal aangesloten werkgevers bij deze fondsen is gemiddeld 1,5% van de werkgevers vrijgesteld van de verplichte deelname.
- Nadere analyse op individueel fondsniveau laat zien dat het aandeel vrijgestelde werkgevers tussen fondsen uiteenloopt. De percentages lopen uiteen van maximaal 6,5% tot minimaal 0,1%.

Geen duidelijke trend in aantal vrijgestelde werkgevers 2000-2004

Door 31 fondsen is het aantal vrijgestelde werkgevers over de gehele onderzoeksperiode aangegeven.

- Bij deze 31 fondsen waren in 2000 totaal 2015 werkgevers vrijgesteld. In het jaar 2004 waren dat er 1750. In totaal is bij deze 31 fondsen het aantal vrijgestelde werkgevers in 5 jaar afgenomen met 265 werkgevers.
- De 31 fondsen zijn als volgt verdeeld wat betreft de dynamiek in vrijgestelde werkgevers:
 - bij 8 fondsen is tussen 2000 en 2004 geen verandering opgetreden;
 - bij 6 fondsen is er sprake geweest van toename (in totaal 82 vrijgestelde werkgevers méér in 2004);
 - 17 fondsen zijn tezamen verantwoordelijk voor de afname van vrijgestelde werkgevers tussen 2000 en 2004. Echter, 3 fondsen bepalen dit met name:

Fonds	Vrijgestelde werkgevers in 2000	Vrijgestelde werkgevers in 2004	Verschil
A	133	90	-43
B	298	227	-71
C	1192	1045	-147

- Bij geen enkel fonds is sprake van een substantiële verschuiving, in de zin van verdubbelingen, halvingen e.d.

Bij de 31 fondsen is bij ruim de helft sprake van een afname van vrijgestelde werkgevers, bij de andere helft is het aantal stabiel of neemt (licht) toe. Op basis van gegevens van deze 31 fondsen kan dus voorzichtig gesteld worden dat er een dalende trend is in het aantal vrijgestelde werkgevers in de periode 2000-2004. Echter, doordat gegevens van een deel van de Bpf-en ontbreken kan niet gezegd worden dat dit een trend onder de verplichtgestelde Bpf-en is.

Beperkt inzicht in vrijgestelde werknemers

Het merendeel van de fondsen heeft geen gegevens kunnen verstrekken over het aantal werknemers dat is vrijgesteld. De betreffende fondsen houden daar geen gegevens van bij. Fondsen die de aantallen wel hebben verstrekt hebben aangetekend dat het indicaties betreft. Het betreft met name de wat grotere Bpf-en die gegevens over aantallen vrijgestelde werknemers hebben verstrekt. Op basis van onderhavig onderzoek kunnen dus geen uitspraken worden gedaan over totaal aantal werknemers dat is vrijgesteld van verplichtgestelde pensioenregelingen.

Bij het lezen van de cijfers moet er rekening mee worden gehouden dat indien een werkgever een vrijstelling heeft, deze niet voor het volledige personeelsbestand hoeft te gelden. In de door fondsen verstrekte toelichtingen en in de cases wordt aangegeven dat de vrijstelling vaak betrekking heeft op een groep werknemers, de overige werknemers nemen dan wel deel in het Bpf.

Een duidelijk voorbeeld betreft het Bpf bouw, waar het voorkomt dat een werkgever een vrijstelling heeft voor het UTA-personeel en het overige personeel wel deelneemt in het Bpf.

Mede ten gevolge van het bovenstaande, geven verhoudingen tussen vrijgestelde werkgevers en vrijgestelde werknemers slechts een indicatie over de omvang van bedrijven die vrijstellingen hebben.

Er kan een globale inschatting worden gemaakt worden van het percentage vrijgestelde werknemers.

- 23 fondsen hebben het aantal werknemers (bij benadering) voor 2004 ingevuld. Volgens deze opgave hadden zij in dat jaar tezamen ruim 200.000 vrijgestelde werknemers. Gerelateerd aan het totaal aantal verplicht aangesloten werknemers bij deze 23 fondsen (ruim 2.000.000 op basis van gegevens uit 2003 van de VB) zou gemiddeld ruim 10% van de werknemers vrijgesteld zijn van de verplichte deelname.

Voor wat betreft de ontwikkeling in vrijgestelde werknemers blijkt het volgende.

- 19 fondsen hebben de gegevens over vrijgestelde werknemers over zowel 2004 als 2000 opgegeven. Bij deze 19 fondsen is in totaal sprake van een toename met circa 17.000 vrijgestelde werknemers (Van ruim 167.000 in 2000 naar ruim 184.000 in 2004)
- Een analyse per fonds laat zien dat:
 - bij vijf fondsen geen verandering is opgetreden tussen 2000 en 2004;
 - bij negen fondsen sprake is van afname van het aantal vrijgestelde werknemers;
 - bij vijf fondsen is sprake van een toename. Het blijkt dat één van deze vijf fondsen bepalend is voor het beeld, met een toename van bijna 40.000 vrijgestelde werknemers.

Op basis van bovenstaande gegevens kan niet gesproken worden van een algemene trend in het aantal vrijgestelde werknemers.

3.2 Vrijstellingsverzoeken

Bpf-en met vrijstellingsverzoeken 2000-2004 (n=63)

34 Bpf-en hebben één of meer vrijstellingsverzoeken ontvangen	• In totaal gaat het om 694 vrijstellingsverzoeken.
29 Bpf-en hebben geen vrijstellingsverzoeken ontvangen	• 16 van deze Bpf-en hebben geen vrijstellingspraktijk, zij hebben ook geen vrijgestelde werkgevers • 13 van deze Bpf-en hebben wel vrijgestelde werkgevers

Niet alle fondsen kennen een vrijstellingspraktijk

- Bij 34 van 63 responderende Bpf-en hebben werkgevers in de periode 2000-2004 een verzoek tot vrijstelling ingediend. Bijlage 3 geeft een overzicht van deze fondsen. Al deze fondsen hebben vrijgestelde werkgevers, op één fonds na.
- 13 fondsen hebben geen vrijstellingsverzoeken ontvangen in de periode 2000-2004, maar hebben wel vrijgestelde werkgevers.
- 16 fondsen hebben aangegeven dat zij geen vrijstellingsverzoeken hebben ontvangen in de periode 2000-2004 en geen vrijgestelde werkgevers hebben.

Bijlage 3 geeft overzichten van de fondsen met vrijstellingsverzoeken en de fondsen zonder vrijstellingspraktijk.

Sterke fluctuaties in vrijstellingsverzoeken¹

De 34 fondsen met vrijstellingsverzoeken hebben in totaal 694 vrijstellingsverzoeken ontvangen in de periode 2000-2004.

- Het aantal vrijstellingsverzoeken vertoont een duidelijke piek in 2004. In dat jaar zijn meer dan de helft van het totaal aantal vrijstellingsverzoeken ingediend, namelijk 366. Deze verzoeken zijn voor een groot deel ingediend bij twee fondsen: 95 bij PGGM, waarvan de werkingssfeer met ingang van 2004 is uitgebreid met de tandartsassistenten, en 87 bij het Bpf Langdurige Uitzendkrachten.

¹ Een punt om in het achterhoofd te houden bij het lezen van de gegevens betreffende vrijstellingsverzoeken, is dat vrijstellingsverzoeken niet altijd van 'nieuwe' werkgevers afkomstig zijn. Soms zal dit het geval zijn, in veel gevallen zijn het echter reeds vrijgestelde werkgevers die vanwege een verandering hunnerzijds opnieuw vrijstelling aanvragen (ze kopen bijvoorbeeld een nieuw bedrijf erbij, of willen een nieuwe groep werknemers dispensereren).

Nagenoeg alle verzoeken bij deze twee fondsen zijn gedaan op grond van bestaande pensioenvoorziening.

- Ook in de voorgaande jaren (328 verzoeken in totaal 2000 t/m 2003) komt het voor dat het totaal aantal vrijstellingsverzoeken grotendeels bepaald wordt door één of twee fondsen. Zo zijn in 2000 in totaal 33 verzoeken binnengekomen, waarvan 20 bij het fonds Horeca en Catering. In 2001 kwam de helft van het totaal aantal verzoeken (27) van de fondsen Bouwnijverheid en Handel in Bouwmaterialen.

Geen inzicht in aantal werknemers betrokken bij vrijstellingsverzoeken

De onderzoeksresultaten bieden geen inzicht in het aantal werknemers dat betrokken is bij de vrijstellingsverzoeken en de afhandeling daarvan. Het merendeel van de fondsen heeft aangegeven daar geen inzicht in te hebben.

3.3 Afhandeling van de vrijstellingsverzoeken

De 34 fondsen met vrijstellingsverzoeken hebben in totaal 694 vrijstellingsverzoeken ontvangen. In de algemene vragenlijst is de Bpf-en gevraagd naar het aantal malen dat een vrijstelling is verleend en het aantal malen dat een vrijstelling is afgewezen. Tevens is nagegaan hoeveel vrijstellingsverzoeken niet hebben geleid tot besluitvorming van het fonds, maar door de werkgever zijn ingetrokken (vroegtijdig stopgezette procedures).

Afhandeling vrijstellingsverzoeken door Bpf-en 2000-2004 (n=34)

- 594 werkgevers hebben een vrijstellingen gekregen
- 213 verzoeken zijn afgewezen
- 116 vrijstellingsprocedures zijn vroegtijdig gestopt

Ongeveer de helft van de vrijstellingsverzoeken heeft geleid tot vrijstelling

Wanneer wordt gekeken naar het aantal afwijzingen en vroegtijdige stopzettingen (tezamen 329), vormen die circa de helft van het aantal vrijstellingsverzoeken (694). Aangenomen kan worden dat op de andere helft van de vrijstellingsverzoeken een vrijstelling is verleend.

Het aantal verleende vrijstellingen ligt in de praktijk hoger.¹ De 34 fondsen hebben in totaal aan 594 werkgevers vrijstelling verleend in de periode 2000-2004. Een groot deel van de afwijking wordt veroorzaakt door het Bpf Bouw dat meer vrijstellingen heeft verleend dan het aantal ontvangen verzoeken. Bij navraag blijken de vrijstellingsverzoeken bij de administratie van dit fonds niet altijd als zodanig herkend te zijn, en derhalve in eerste instantie niet als zodanig zijn geregistreerd. Daarnaast zijn er nog de volgende oorzaken voor de discrepantie tussen verleningen en verzoeken.

- een verzoek tot vrijstelling van een concern wordt geregistreerd als één aanvraag terwijl de vrijstellingen worden verleend aan elk afzonderlijk onderdeel van het concern;
- vrijgestelde werkgevers die veranderen van pensioenuitvoerder worden bij continuering van de vrijstelling opnieuw geregistreerd als vrijstelling zonder dat daar altijd een verzoek aan vooraf is gegaan of geregistreerd.

Gemiddeld één derde van de vrijstellingsverzoeken is afgewezen

Om in aanmerking te komen voor een vrijstelling moet de werkgever aan voorwaarden voldoen. In totaal hebben de 34 fondsen 213 vrijstellingsverzoeken niet omgezet in een vrijstelling.

In de algemene vragenlijst is de fondsen gevraagd de redenen voor het afwijzen van verzoeken te noteren. Het betrof een open vraagstelling, elke fonds kon zelf de redenen omschrijven. Overzicht 1 geeft aan welke redenen de fondsen hebben opgegeven voor het afwijzen van verzoeken.

Overzicht 1 Redenen voor afwijzing vrijstellingsverzoek

Reden voor afwijzing	Aantal malen aangegeven
Geen gelijkwaardige pensioenvoorziening	26
Betrof verzoek tot individuele dispensatie	16
Werkgever was niet verplicht aangesloten/viel buiten werkingssfeer	8
Niet tijdig ingediend	7
Werkgever voldeed niet aan voorwaarden	31
Overige redenen	10

De getallen uit de tabel tellen niet op tot 213 omdat niet alle fondsen met afgewezen verzoeken daarvoor redenen hebben aangegeven.

¹ De onderzoeksperiode beslaat het jaar 2000-2004. In theorie kan dit de volgende invloed kunnen hebben op de resultaten. Enerzijds zijn vrijstellingsverzoeken vóór het jaar 2000 niet geteld, maar de reactie erop (verlening, afwijzing of stopzetting) wel, wanneer die in de jaren daarna plaatsvond. Anderzijds kan het voorkomen dat een verzoek uit 2004 is geteld, maar de reactie erop pas na 2004 volgt. Echter, uit het onderzoek blijkt dat een vrijstellingsprocedure (de aanvraag tot en met de afhandeling) in de meeste gevallen binnen een jaar is afgehandeld. Gevolgen van afbakening van de onderzoeksperiode zijn naar verwachting zeer beperkt.

Bij het overzicht kan het volgende worden toegelicht.

- Het 'ontbreken van een gelijkwaardige pensioenregeling' is een van de meest genoemde redenen om een verzoek af te wijzen.
- Het blijkt dat werkgevers vrijstellingsverzoeken indienen die betrekking hebben op een individuele werknemer (individuele dispensatie), de fondsen hebben 16 maal aangegeven dat om die reden een verzoek is afgewezen.
- Verder blijkt dat een aantal (8) vrijstellingsverzoeken zijn afgewezen omdat bij de behandeling van het verzoek is gebleken dat de werkgever buiten de werkingssfeer van het fonds valt. Deze afwijzingen (8) zijn feitelijk geen afwijzingen maar eerder op te vatten als vrijstellingsverzoeken die niet van toepassing zijn.
- De fondsen hebben zeven maal aangegeven dat een verzoek is afgewezen vanwege 'niet tijdig' ingediend. Dit betekent dat de werkgever de benodigde informatie om het vrijstellingsverzoek te kunnen beoordelen niet op tijd heeft in geleverd bij het Bpf.
- Verschillende malen (31) hebben fondsen in de enquête geen nadere omschrijving gegeven van de achterliggende redenen voor afwijzing, maar uitsluitend 'voldeed niet aan de voorwaarden'. Uit navraag van de onderzoekers bij enkele fondsen en uit de cases blijkt dat de afwijzingsgronden meestal verband houden met de meest genoemde redenen uit het overzicht. De exacte aantallen zijn echter onbekend, waardoor de achterliggende redenen niet verder toebedeeld kunnen worden.
- Onder de noemer 'overige redenen' vallen redenen die éénmaal genoemd zijn bijvoorbeeld: lengteduur dienstverband/verplichtstelling van toepassing/geen info/nieuwe functie valt onder CAO.

Ruim 15% van de vrijstellingsprocedures wordt vroegtijdig gestopt

Niet alle ingediende vrijstellingsverzoeken leiden tot besluitvorming van het Bpf. In de periode 2000-2004 zijn 116 vrijstellingsprocedures gestopt voordat ze afgerond waren, doordat de werkgever het verzoek heeft ingetrokken.

In de algemene vragenlijst is de fondsen gevraagd de redenen voor het stopzetten van een procedure te noteren. Het betrof een open vraagstelling, elke fonds kon zelf de redenen omschrijven.

Overzicht 2 Redenen voor vroegtijdig stopzetten vrijstellingsprocedure

Reden voor stopzetten procedure	Aantal malen aangegeven
Geen verplichte deelname/buiten werkingssfeer	16
Geen vrijstellingsgrond, er is geen eigen pensioenregeling	58
De eigen pensioenregeling is niet gelijkwaardig	10
Aanvraag niet volledig/ geen gegevens overlegd	4
Juridische afsplitsing niet gerealiseerd	3
Uitspraak arrondissement	2
Verzoek ingetrokken	7
Overige redenen	8

De getallen uit de tabel tellen niet op tot 116 omdat niet alle fondsen met stopgezette procedures daarvoor redenen hebben aangegeven.

Bij het overzicht kan het volgende worden toegelicht.

- De meest genoemde reden betreft het ontbreken van een eigen pensioenregeling (58). Een belangrijk deel hiervan (42) is afkomstig van het Bpf PGGM. Uit navraag van de onderzoekers bij PGGM blijkt deze gevallen verband houden met de volgende situatie.

De verplichtstelling van PGGM is per 1 februari 2004 uitgebreid met tandartsassistenten. In reactie op de verplichtstelling meldde een deel van deze groep direct dat zij vrijstelling wilden aanvragen. Het fonds heeft deze meldingen geregistreerd als vrijstellingsverzoek. Later in de procedure werd duidelijk dat een deel van de betreffende aanvragers geen eigen pensioenvoorziening had waardoor er geen grond voor vrijstelling was en de procedures zijn stopgezet.

Dit voorbeeld illustreert dat het moment van registratie van invloed is op het aantal procedures dat vroegtijdig wordt stopgezet. Bij fondsen die vrijstellingsverzoeken pas registreren als alle benodigde bescheiden zijn ingediend kunnen dit soort situaties in principe minder voorkomen.

Uit de cases is naar voren gekomen dat bedrijven die over vrijstelling nadenken, niet altijd direct een verzoek indienen. Met name bij de kleinere fondsen wordt er meestal eerst even gebeld en/of een persoonlijk gesprek gevoerd met het fonds, waarin de werkgever zijn overwegingen kenbaar maakt. Door zo'n gesprek kunnen zaken die door fondsen als redenen voor stopzettingen zijn opgegeven – en dan met name op het gebied van de eigen pensioenregeling – aan het licht komen, waardoor de werkgever (vooralsnog) afziet van een verzoek. Hiervan vindt geen registratie plaats.

- Verschillende malen (7) hebben fondsen in de enquête geen nadere omschrijving gegeven van de achterliggende redenen voor afwijzing, maar uitsluitend 'verzoek ingetrokken'.

- Onder de noemer 'overige redenen' vallen redenen die éénmaal genoemd zijn, bijvoorbeeld: geen gegevens overlegd/politieke redenen/economische redenen/aansluiting niet onterecht.

4 Aard van de vrijstellingspraktijk en ervaringen met de vrijstellingsgronden

Het Vrijstellingsbesluit bevat vier gronden op basis waarvan Bpf-en verplicht zijn vrijstelling te verlenen indien de aanvraag aan bepaalde voorwaarden voldoet.

- Bestaande pensioenvoorziening.
- Concernvorming.
- Eigen CAO.
- Onvoldoende beleggingsrendement.

Naast deze verplichte gronden hebben Bpf-en de discretionaire bevoegdheid om vrijstelling te verlenen om andere redenen.

De verplichte vrijstellingsgronden 'concernvorming', 'eigen cao' en 'onvoldoende beleggingsrendement' zijn van kracht sinds 1998. Tot 1998 waren Bpf-en uitsluitend verplicht vrijstelling te verlenen in verband met een bestaande pensioenvoorziening.

In het onderzoek is nagegaan in welke mate er gebruik wordt gemaakt van de verruimde vrijstellingsgronden, of er veranderingen in de vrijstellingspraktijk zijn opgetreden en wat de motieven en achtergronden zijn van werkgevers die vrijstelling vragen. Tevens is nagegaan hoe vaak vrijstellingen worden ingetrokken door Bpf-en en hoe vaak werkgevers vrijstellingen teruggeven.

Het onderzoek heeft zich hierbij gericht op de volgende vragen.

- Op welke vrijstellingsgronden is een beroep gedaan en hoe is daarop beslist door Bpf-en?
- Zijn er trends te duiden in de aard van de vrijstellingspraktijk?
- Welke kenmerken hebben werkgevers die om vrijstelling verzoeken?
- Welke overwegingen hebben werkgevers om vrijstellingsverzoeken in te dienen of vanaf te zien?
- Hoe vaak worden vrijstellingen ingetrokken door Bpf-en?
- Op welke gronden is dat gebeurd?
- Hoe vaak worden vrijstellingen teruggeven door werkgevers?
- Met welke redenen is dat gebeurd?

4.1 De vrijstellingsgronden

In de periode 2000-2004 hebben 34 Bpf-en verzoeken om vrijstelling ontvangen. Onderstaand overzicht geeft inzicht in de vrijstellingsgronden waarop werkgevers een beroep hebben gedaan en de gronden waarop vrijstellingen zijn verleend door de fondsen.

Overzicht 3 Gebruik van vrijstellingsgronden 2000-2004 (n=34)

Vrijstellingsgrond	Verzoeken		Verleende vrijstellingen	
	aantal	percentage	aantal	percentage
Bestaande pensioenvoorziening	357	57%	208	38%
Concernvorming	55	9%	122	22%
Eigen CAO	10	2%	12	2%
Onvoldoende Beleggingsrendement	11	2%	0	0
Andere redenen	197	31%	224	40%
Totaal	630	100%	566	100%

De totaalcijfers wijken iets af van de in hoofdstuk 3 genoemde aantallen omdat fondsen de verzoeken en verleende vrijstellingen niet altijd hebben uitgesplitst naar de vrijstellingsgronden.

De verschillen tussen het aantal verzoeken en het aantal verleende vrijstellingen worden, afgezien van afwijzingen e.d., mede veroorzaakt door de wijze waarop fondsen verzoeken en verleende vrijstellingen registreren.

- Bij het Bpf Bouw worden verzoeken tot vrijstelling van een concern geregistreerd als één aanvraag terwijl de vrijstellingen worden verleend aan elk afzonderlijk onderdeel van het concern.
- Vrijgestelde werkgevers die veranderen van pensioenuitvoerder worden bij continuering van de vrijstelling opnieuw geregistreerd als vrijstelling zonder dat daar altijd een verzoek aan vooraf is gegaan of als zodanig is geregistreerd.
- Meer incidenteel kan het voorkomen dat een werkgever een verzoek tot vrijstelling indient op grond van bijvoorbeeld bestaande pensioenvoorziening, maar dat de vrijstelling wordt verleend op een andere wettelijke grond, 'eigen cao' of 'concernvorming' dan wel op grond van de eigen bevoegdheid van het fonds.

Bestaande pensioenvoorziening

Ruim de helft van de vrijstellingsverzoeken is gedaan op grond van 'bestaande pensioenvoorziening'. Bij 20 van de 34 fondsen die vrijstellingsverzoeken in de evaluatieperiode hebben ontvangen zijn verzoeken op deze grond binnengekomen.

De vrijstellingsverzoeken zijn over het algemeen afkomstig van werkgevers die onder de werkingsfeer van het fonds komen. Tevens komt het voor dat werkgevers vrijstelling aanvragen voor groepen werknemers of individuele werknemers die bij het bedrijf komen en reeds over een pensioenregeling beschikken.

Het aantal verleende vrijstellingen op deze grond is lager dan het aantal verzoeken. Ruim 40% (circa 150 verzoeken) van de verzoeken op deze grond hebben niet geleid tot een vrijstelling. Op basis van nadere analyse van door de fondsen verstrekte gegevens en toelichtingen, kan hierbij het volgende worden toegelicht.

- Een belangrijk deel (de onderzoekers schatten bijna tweederde deel) van deze niet-gehonoreerde verzoeken, betrof verzoeken waarbij geen grond voor vrijstelling bestond. Het gaat daarbij met name om de volgende situaties:
 - het ontbreken van een eigen pensioenvoorziening;
 - de aanvrager valt buiten de werkingssfeer van het fonds;
 - de aanvraag had betrekking op een individuele werknemer.In de eerste twee situaties wordt de vrijstellingsprocedure over het algemeen vroegtijdig stopgezet.
- De overige niet-gehonoreerde verzoeken zijn over het algemeen afgewezen op grond van een niet gelijkwaardige pensioenvoorziening. Daarnaast is het voorgekomen dat verzoeken zijn afgewezen omdat de 'eigen' pensioenvoorziening niet voldeed aan de eis van tijdigheid (6 maanden).
- Meer incidenteel is het voorgekomen dat een fonds de procedure heeft stopgezet omdat de werkgever benodigde gegevens niet of niet op tijd had aangeleverd.

Concernvorming

Het aantal vrijstellingsverzoeken op grond van 'concernvorming' in de periode 2000-2004 bedraagt 55. Acht van de 34 fondsen met vrijstellingsverzoeken hebben één of meer verzoeken op deze grond ontvangen in de evaluatieperiode. In bijlage 3 wordt een overzicht gegeven van deze fondsen.

De vrijstellingsverzoeken op deze grond zijn over het algemeen afkomstig van reeds vrijgestelde werkgevers die te maken hebben met overnames, fusies of splitsingen.

Het aantal verleende vrijstellingen op deze grond is hoger dan het aantal verzoeken. De oorzaak daarvan ligt in de wijze van registreren, een verzoek van een concern kan als één verzoek geregistreerd worden, terwijl de vrijstelling wordt verleend aan elk van de onderdelen van het concern.

Uit nadere analyse van de door fondsen verstrekte gegevens en uit de casestudies blijkt dat een vrijstellingsverzoek op grond van 'concernvorming' zelden wordt afgewezen. In de algemene vragenlijst wordt éénmaal expliciet aangegeven dat een vrijstellingsverzoek is afgewezen, vanwege 'aparte juridische entiteit'.

In de casestudies hebben de fondsen aangegeven dat de invoering van de vrijstellingsgrond 'concernvorming' in de praktijk nauwelijks tot verandering heeft geleid. Vóór de verruiming van de vrijstellingsgronden verleenden de fondsen reeds vrijstellingen in dit soort situaties op grond van hun discretionaire bevoegdheid. Vrijstellingsverzoeken die

na de verruiming zijn ingediend houden vrijwel altijd verband met een werkgever die reeds vrijgesteld was.

Eigen Cao

Het totaal aantal vrijstellingsverzoeken op grond van 'eigen cao' in de periode 2000-2004 bedraagt tien. Vijf van de 34 fondsen met vrijstellingsverzoeken hebben een of meer verzoeken op deze grond ontvangen. In bijlage 3 wordt een overzicht gegeven van deze fondsen.

De vrijstellingsverzoeken zijn over het algemeen afkomstig van werkgevers die reeds beschikten over een vrijstelling, maar die vanwege veranderingen in de situatie opnieuw vrijstelling hebben aangevraagd.

Er zijn geen gegevens bekend over afwijzingen op deze grond. Het aantal verleende vrijstellingen op deze grond is iets hoger dan het aantal verzoeken. Het komt voor dat een verzoek wordt gedaan op grond van 'eigen pensioenvoorziening' terwijl formeel de vrijstellingsgrond 'eigen cao' van toepassing is.

In de cases hebben de fondsen aangegeven dat de invoering van de vrijstellingsgrond 'eigen cao' in de praktijk nauwelijks tot verandering heeft geleid. Vóór de verruiming van de vrijstellinggronden verleenden de betreffende fondsen reeds vrijstellingen in dit soort situaties op grond van hun discretionaire bevoegdheid. Vrijstellingsverzoeken die na de verruiming zijn ingediend op deze grond houden vrijwel altijd verband met een werkgever die reeds vrijgesteld was. In de cases zijn geen werkgevers bekend die naar aanleiding van de invoering van de vrijstellingsgrond besloten hebben tot een vrijstellingsverzoek op grond van een eigen cao.

Onvoldoende beleggingsrendement

De mogelijkheid tot vrijstelling op grond van 'onvoldoende beleggingsrendement' staat open voor werkgevers waarvan het fonds onvoldoende scoort in de performancetoets. Zowel over de periode 1998-2002 als over de periode 2000-2004 zakten twee dezelfde Bpf-en voor de toets. Dit impliceert dat werkgevers van deze twee Bpf-en de mogelijkheid hadden een beroep te doen op de vrijstellingsgrond.

Bij één fonds, Bpf AVH zijn vrijstellingsverzoeken op deze grond ingediend. In totaal betreft het elf verzoeken afkomstig van drie werkgevers met onderliggende werkmaatschappijen. De verzoeken zijn binnen gekomen na de tweede performancetoets die voor het fonds negatief uitpakte. Twee procedures lopen nog. Eén verzoek is ingetrokken door de werkgever.

Eén van de vrijstellingsprocedures is in een ver stadium. Bpf AVH moet nog oordelen over de gelijkwaardigheid van de pensioenaanspraken van de nieuwe pensioenregeling van de werkgever. De vrijstellingsprocedure wordt door het fonds en de werkgever als moeilijk en tijdrovend ervaren. De formele procedure loopt nu bijna twee jaar.

Bpf AVH heeft gesprekken gevoerd met de werkgevers die een vrijstellingsverzoek hebben ingediend. Daarbij bleek dat bedrijven zich onvoldoende bewust zijn van de consequenties van de vrijstelling, zoals bijvoorbeeld het betalen van een vergoeding voor het verzekeringstechnisch nadeel. Verder betekent vrijstelling op deze grond dat de eigen pensioenregeling gelijke aanspraken voor werknemers moet bieden, wat impliceert dat de werkgever de pensioenregeling van het Bpf bij een andere uitvoerder kan onderbrengen.

De invoering van de vrijstellingsgrond 'onvoldoende beleggingsrendement' heeft voor het fonds grote gevolgen gehad. De beleggingsperformance vormde daarnaast een prikkel om meer open en transparant naar buiten te treden. Via pers en voorlichtingsbijeenkomsten is intensief gecommuniceerd over de situatie bij het fonds en de mogelijkheid tot vrijstelling. Het fonds heeft goede ervaringen met deze ingezette lijn en gaat deze ook continueren, onafhankelijk van toekomstige uitkomsten van de performancetoets.

Uiteindelijk maken aangesloten werkgevers, bij de twee fondsen waar dit mogelijk is, niet op grote schaal gebruik van de vrijstellingsgrond. Naar de mening van het AVH doen met name werkgevers die eigenlijk al langer wilden uitstappen, maar daar eerder geen mogelijk voor hadden, een beroep op de vrijstellingsgrond. Eén van de werkgevers die een vrijstellingsverzoek heeft lopen geeft aan dat de zorgen om de waarde van de beleggingen aanleiding vormde om een vrijstellingsverzoek in te dienen.

Andere redenen

Bpf-en hebben de discretionaire mogelijkheid om vrijstelling om andere redenen te verlenen. Voor zover bekend bieden vrijwel alle fondsen werkgevers de mogelijkheid om vrijstelling aan te vragen op deze grond. Het Bpf Textiel neemt geen verzoeken tot vrijstelling op deze grond in behandeling.

Van zeventien van de 47 fondsen met vrijgestelde werkgevers is bekend dat zij vrijgestelde werkgevers 'om andere redenen' hebben. Bij hen heeft gemiddeld circa 30% van de vrijgestelde werkgevers een vrijstelling op deze grond.

Bijna éénderde van de vrijstellingsverzoeken in de periode 2000-2004 is gedaan op grond van 'andere redenen'. Door dertien fondsen zijn in de evaluatieperiode verzoeken op deze grond ontvangen.

Uit de door de fondsen gegeven toelichtingen blijkt dat de achterliggende redenen voor vrijstellingen om andere redenen met name verband houden met het volgende.

- Werkgevers, of grote ondernemingen met vestigingen, die onder de werkingssfeer van een ander fonds vallen dan wel pensioenplichtig in het buitenland zijn.
- Afwikkelingsdispensatie; de eigen pensioenregeling is niet geheel gelijkwaardig, maar wel eindig, en men verleent de vrijstelling voor die bepaalde periode, bijvoorbeeld 1 of 2 jaar.

- Tijdigheid van de pensioenregeling; wettelijk dient de eigen pensioenregeling ten minste zes maanden vóór de (aanvraag tot) verplichtstelling van kracht te zijn. De Bpf-en verlenen echter ook vrijstellingen aan werkgevers met een regeling die na die termijn is ingevoerd.
- Individuele dispensaties. Dit betreft vrijstellingen voor individuele werknemers.

Het aantal verleende vrijstellingen op deze grond is hoger dan het aantal verzoeken. Dit wordt veroorzaakt doordat fondsen soms ook een vrijstelling geven als een werkgever niet volledig voldoet aan de voorwaarden van de verplichte vrijstellingsgrond waarop het vrijstellingsverzoek is ingediend (bijvoorbeeld tijdigheid van de eigen pensioenvoorziening en afwikkelingsdispensatie).

De verruiming van de wettelijke vrijstellingsgronden heeft bij enkele fondsen geleid tot een verschuiving van vrijstellingen om andere redenen richting wettelijk verplichte gronden. Dit zijn fondsen, zo blijkt ook uit de cases, die te maken hebben met de gronden 'eigen cao' en 'concernvorming'. Vrijstellingen op deze gronden werden vóór de verruiming verleend op grond van de bevoegdheid.

4.2 Achtergronden werkgevers

In de interviews en de cases geven respondenten aan dat vrijstellingen naar hun indruk over het algemeen een zaak is van grote bedrijven. In een van de cases is nader ingegaan op de omvang van bedrijven in relatie tot vrijstellingen. Het fonds heeft de ervaring dat bij kleinere bedrijven de werkgever zich nauwelijks bewust is van wat een Bpf nu eigenlijk is. Vaak denkt men dat de pensioenregeling een overheidskwestie is waar men aan moet voldoen, net zoals de UWV-afdrachten e.d. De eventuele mogelijkheid tot vrijstelling is voor deze werkgevers dan ook in het geheel niet in beeld.

Niettemin zijn het niet uitsluitend de grotere bedrijven die om vrijstellingen verzoeken of een vrijstelling hebben. In de vervolgvragenlijst is door drie fondsen aangegeven dat zowel de vrijstellingsverzoeken als de verleende vrijstellingen voornamelijk betrekking hebben op werkgevers met minder dan 250 werknemers. Eén fonds heeft aangegeven dat de vrijstellingsverzoeken met name afkomstig zijn van startende werkgevers.

Het onderzoek heeft geen concrete inzichten opgeleverd over motieven van werkgevers om al dan niet een vrijstellingsverzoek in te dienen.

4.3 Terugkeer in het fonds: intrekkingen en teruggaven

Ingetrokken en teruggeven vrijstellingen 2000-2004 (n=47)

Ingetrokken vrijstellingen door Bpf	312
Teruggeven vrijstellingen door werkgever	221
Totaal	533

Intrekkingen

Verleende vrijstellingen kunnen weer worden ingetrokken door Bpf-en indien de vrijgestelde werkgevers niet meer aan de vrijstellingsvoorwaarden voldoen.

In totaal hebben de fondsen 312 maal een vrijstelling ingetrokken in de periode 2000-2004. In de algemene vragenlijst is de fondsen gevraagd de redenen voor intrekken van de vrijstelling te noteren. Het betrof een open vraagstelling, elke fonds kon zelf de redenen omschrijven.

Overzicht 4 Redenen voor intrekking van vrijstellingen

Reden voor intrekken vrijstelling	Aantal malen aangegeven
Faillissement/beëindiging onderneming/werkgever uit bedrijfstak	77
Einde contract verzekeraar	48
Overname door verplichtgestelde onderneming	22
Geen reden meer tot verplichte deelname	27
Geen personeel met dispensatie meer in dienst	19
Pensioenregeling niet gelijkwaardig	9
Op verzoek werkgever	5
Onbekend	5

De getallen uit de tabel tellen niet op tot 312 omdat niet alle fondsen de redenen hebben aangegeven.

Bij het overzicht kan het volgende worden toegelicht.

- De meeste redenen die zijn genoemd vallen onder de noemer 'automatische intrekkingen': er zijn wijzigingen in de situatie van de werkgever opgetreden waardoor de reden voor vrijstelling niet meer bestaat. Hierbij heeft het fonds niet echt een afweging hoeven maken, maar is de vrijstelling vervallen ten gevolge van bijvoorbeeld:
 - beëindiging van de onderneming;
 - overgang van de werkgever naar een andere bedrijfstak (geen reden meer tot verplichte deelname);
 - vervallen van de afwikkelingsdispensatie (einde contract verzekeraar).
- In negen gevallen is de vrijstelling ingetrokken omdat de eigen pensioenvoorziening niet meer voldeed aan de eis van gelijkwaardigheid, waarvan 8 maal bij Bpf Horeca en Catering. Uit de casussen is gebleken dat er na het vaststellen van het feit dat de eigen regeling niet meer gelijkwaardig is, er zelden direct wordt overgegaan tot het intrekken van de dispensatie. Fondsen geven werkgevers de gelegenheid om de regeling gelijkwaardig te maken.
- De opgegeven reden 'op verzoek werkgever' is in formele zin geen intrekking en kan geschaard worden onder de noemer 'teruggaven', dat hierna wordt behandeld.

Teruggaven

Naast werkgevers die uit het fonds willen (vrijstellingsverzoeken) of wiens vrijstelling door het Bpf wordt ingetrokken (ingetrokken vrijstellingen) zijn er ook werkgevers die zelf aangeven terug te willen komen in het Bpf en derhalve de vrijstelling in willen leveren. Deze verzoeken worden over het algemeen gehonoreerd, de verzoeken om teruggave en teruggegeven vrijstellingen lopen vrijwel 1 op 1.

De fondsen hebben aangegeven dat 214 vrijgestelde werkgevers in 2000-2004 hebben verzocht om teruggave van de vrijstelling. 221 maal is de vrijstelling teruggegeven: iets vaker dan het aantal geregistreerde verzoeken.

De meest genoemde reden bij de teruggaven en de verzoeken daartoe is 'werkgever wilde terug'. Uit de cases blijken de achterliggende redenen hierbij als volgt:

- In stand houden van een Opf is onaantrekkelijk of niet meer mogelijk.
 - in algemene zin hebben pensioenfondsen te maken met toegenomen eisen en administratieve verplichting. Voor de met name wat kleinere Opf-en kan dit reden zijn om op te gaan in het Bpf.
 - daarnaast zijn er voorbeelden van Opf'en voor welke het ten gevolge van vergrijzing in combinatie met onvoldoende instroom financieel niet haalbaar is gelijkwaardig te blijven aan het Bpf.
- Ontevredenheid over de dienstverlening van de verzekeraar.
- Wijzigingen in de pensioenregeling van het Bpf.
Als Bpf-en de pensioenregeling uitbreiden en/of verruimen, komt het voor dat vrijgestelde werkgevers geen voordeel meer zien in handhaving van de eigen pensioenvoorziening.

5 Communicatie en procedures

Op de vrijstellingsbesluiten van verplichtgestelde Bpf-en is de Algemene wet bestuursrecht (Awb) van toepassing. Dit betekent dat een Bpf bij het nemen van vrijstellingsbesluiten te beschouwen is als een bestuursorgaan in de zin van de Awb.

In het onderzoek is gekeken naar de wijze waarop de fondsen op procedureel vlak omgaan met het vrijstellingsbesluit. Het onderzoek heeft zich daarbij gericht op de volgende vragen.

- Hoe communiceren Bpf-en over de mogelijkheid van vrijstelling?
- Welke procedures hanteren de Bpf-en met betrekking tot vrijstellingsverzoeken?
- Hoe lang duurden de procedures?
- Hoe vaak is beroep en bezwaar ingesteld?
- Waar hadden de beroepen en bezwaren betrekking op?
- Hoe vaak is een beroep gedaan op bemiddeling in het kader van een verzoek tot vrijstelling?
- Welke aanwijzingen geeft de Jurisprudentie over de praktijk van het Vrijstellingsbesluit?

5.1 Communicatie over vrijstellingen richting werkgevers

De mogelijkheid tot vrijstelling

In de algemene vragenlijst is de fondsen gevraagd of en op welke wijze zij:

- werkgevers die onder de werkingsfeer komen informeren over de mogelijkheid tot vrijstelling;
- reeds vrijgestelde werkgevers in 1998 na de inwerkingtreding van verruiming hebben geïnformeerd over de verruiming.

Overzicht 5 Informatie over de mogelijkheid tot vrijstelling

	Informeert u werkgevers die nieuw onder de werkingsfeer komen over de mogelijkheid tot vrijstelling (n=63)	Heeft u aangesloten werkgevers in 1998 geïnformeerd over de verruiming van de vrijstellingsgronden (n=57*)
Ja	57	16
Nee	6	32

* Door zes fondsen is deze vraag niet beantwoord, 9 fondsen waren in 1998 niet verplichtgesteld

Het merendeel van de fondsen informeert nieuwe werkgevers die onder de verplichtstelling komen over de mogelijkheid tot vrijstelling. Zes fondsen hebben echter aangegeven dat zij 'nieuwe' werkgevers niet informeren over de vrijstellingsmogelijkheden.

De fondsen informeren de 'nieuwe werkgevers' met name via de website, de statuten en de reglementen of een combinatie daarvan. De onderzoekers hebben de websites van de fondsen gezien. Het blijkt dat op de websites over het algemeen de statuten of reglementen geplaatst staan. In de statuten en reglementen wordt aangegeven dat er een Vrijstellingsbesluit is, met de vermelding van de vrijstellingsgronden.

Door 13 fondsen is aangegeven dat zij in de aanschrijving tot verplichtstelling werkgevers informeren over de mogelijkheid tot vrijstelling. Enkele fondsen noemen een brochure, het jaarverslag of het magazine van het fonds als informatiebron.

Na de verruiming van de vrijstellingsgronden heeft het merendeel van de fondsen (32) geen specifieke actie ondernomen om aangesloten werkgevers daarover te informeren.

Van de zestien fondsen die hebben aangegeven daar destijds activiteiten op te hebben verricht hebben vijf fondsen alle aangesloten werkgevers aangeschreven om hen te informeren over de verruiming. Twee fondsen hebben in het jaarverslag aandacht besteed aan de verruiming. De overigen fondsen hebben de informatie opgenomen in de statuten en/of reglementen.

In de cases wordt het beeld van het niet te actief informeren van werkgevers over de vrijstellingsmogelijkheden, bevestigd. De verplichtstelling is ingevoerd uit oogpunt van solidariteit en gelijkheid van arbeidsvoorwaarden in de bedrijfstak. Werkgevers die voorzien in gelijkwaardige pensioenvoorzieningen voor hun werknemers moeten daartoe in de gelegenheid worden gesteld. Fondsen geven echter aan dat het niet in het belang van het fonds is om uitstroom uit het fonds te stimuleren door het actief promoten van vrijstellingsmogelijkheden.

Het vrijstellingsverzoek

Om een vrijstellingsverzoek te kunnen beoordelen moeten aanvragende werkgevers informatie en bescheiden aanleveren bij het fonds. Het is van belang dat werkgevers op de hoogte zijn wat zij allemaal moeten overleggen.

In de vervolgvragenlijst is hierover informatie opgevraagd. Elf fondsen hebben de vervolgvragenlijst ingevuld, zij geven allen aan werkgevers hier specifiek over te informeren, hetzij via een aanvraagformulier voor vrijstellingen, hetzij via een brief. Daarnaast geeft men aan dat de informatie daaromtrent te vinden is in de statuten, reglementen en de website.

Uit de cases is verder gebleken dat de communicatie met werkgevers over vrijstellingsverzoeken niet uitsluitend een 'papieren kwestie' is. Met name fondsen die de uitvoering van de pensioenregeling niet hebben uitbesteed, voeren persoonlijke gesprekken met werkgevers die vrijstelling aanvragen. In deze gesprekken geven fondsen tevens nadere toelichting op alle aspecten die met het vrijstellingsverzoek te maken hebben.

De onderzoekers hebben niet kunnen achterhalen hoe werkgevers die recent een vrijstellingsverzoek hebben ingediend de informatievoorziening ervaren. Een werkgever, met recente ervaring met een vrijstelling, had echter geen klachten hieromtrent.

5.2 De vrijstellingsprocedure

In de vervolgvragenlijst en de cases is informatie gevraagd over de gehanteerde procedure bij wettelijk verplichte vrijstellingen.

Fondsen hanteren een vastgelegde procedure voor wettelijk verplichte vrijstellingen

De VB heeft voor haar leden een handleiding opgesteld voor de toepassing van de Awb-voorschriften bij vrijstellingsprocedures.

Alle elf fondsen die de vervolgvragenlijst hebben ingevuld hanteren een vastgelegde procedure bij wettelijk verplichte vrijstellingen. Pensioenuitvoerders die de pensioenregeling verzorgen van meerdere Bpf-en hanteren voor al deze fondsen dezelfde procedure.

Bevoegdheid tot besluitvorming is over het algemeen gemandateerd

De bevoegdheid tot het nemen van vrijstellingsbesluiten ligt formeel bij het bestuur van een Bpf.

Uit de vervolgvragenlijst blijkt dat de besturen van alle elf fondsen deze bevoegdheid volledig hebben gemandateerd aan de directie van het fonds, een commissie van het bestuur of de administrateur van het fonds. Enkele fondsen hebben het volledig mandaat verdeeld tussen directie of administrateur en een commissie van het bestuur.

Uit de cases blijkt dat deze afspraken in de praktijk als volgt werken. De directie of de administrateur handelt het vrijstellingsverzoek geheel af, waarna het conceptbesluit voor akkoord wordt voorgelegd aan de (commissie van) het bestuur.

De procedure loopt op diverse onderdelen uiteen tussen fondsen

De gehanteerde procedures lopen uiteen tussen fondsen. De bevindingen uit het onderzoek betreffen de volgende onderdelen.

- Termijn waarbinnen alle bescheiden voor de behandeling van de aanvraag moeten zijn ingediend.
 - De termijnen die fondsen hiervoor hanteren lopen uiteen tussen 4 weken en 8 weken. Al deze fondsen bieden werkgevers de mogelijkheid uitstel van de termijn te vragen. Indien bescheiden achterwege blijven wordt de procedure stopgezet.

- Daarnaast zijn er fondsen die hiervoor geen termijnen hanteren. Zij starten de vrijstellingsprocedure pas op het moment dat een werkgever de aanvraag compleet met alle bescheiden heeft ingediend.
- Termijn waarbinnen het fonds besluitvorming over een verzoek afrondt.
 - De termijnen die fondsen hiervoor hanteren lopen uiteen tussen 6 weken en 13 weken. Fondsen geven aan dat deze termijnen meestal dan wel altijd worden gehaald.
 - Er zijn ook fondsen die geen termijnen hebben gesteld voor de afronding van de besluitvorming.
 - Uit de cases blijkt dat de afrondingstermijn van het besluit mede afhankelijk is van de vergaderfrequentie van het bestuur indien de bevoegdheid tot nemen van vrijstellingsbesluiten niet (volledig) is gemandateerd.
- De termijn waarbinnen de werkgever met een vrijstellingsverzoek de eigen pensioenregeling gelijkwaardig moet maken.
 - De termijnen die fondsen hiervoor hanteren lopen uiteen tussen 4 weken en 28 weken.
 - Enkele fondsen hanteren hiervoor geen vaste termijnen. Zij hebben toegelicht dat daar in overleg afspraken over worden gemaakt.

De lengte van een volledige procedure loopt uiteen tussen fondsen en tussen vrijstellingsverzoeken

In de vervolgvragenlijst hebben de meeste fondsen geen inschatting kunnen geven van de gemiddelde lengte van een volledige vrijstellingsprocedure. Bij de vijf fondsen die dat wel kunnen aangeven varieert de gemiddelde termijn tussen de 12 weken en 26 weken.

Uit de vervolgvragenlijst en de cases blijkt dat de lengte van afhandeling van verzoeken uiteen kan lopen tussen verzoeken. De vrijstellingsgrond van het verzoek is daar onder meer van invloed op. Verzoeken op grond van eigen cao, en concernvorming vragen over het algemeen meer tijd dan de vrijstellingsgrond 'bestaande pensioenvoorziening'. De verzoeken vragen meer bestudering, overleg en toelichting omdat er meer voorwaarden bij komen kijken.

De onderzoekers hebben in het onderzoek voorbeelden en illustraties gezien van vrijstellingsverzoeken die langer dan een jaar hebben gelopen. Tegelijkertijd kan op basis van de door fondsen verstrekte cijfers in de algemene vragenlijst geconstateerd worden dat procedures die langer dan een jaar lopen eerder uitzondering dan regel zijn.

5.3 Bezwaar en beroep

Werkgevers van wie het vrijstellingsverzoek is afgewezen hebben de mogelijkheid daar bezwaar tegen te maken.

- Er zijn diverse fondsen die een aparte bezwaarcommissie hebben ingesteld, maar dit is niet standaard bij alle fondsen. Van de elf fondsen uit de vervolgvragenlijst hebben zeven fondsen een bezwaarcommissie ingesteld.
- Negen van de elf fondsen uit de vervolgvragenlijst hebben vrijstellingsverzoeken afgewezen gedurende de evaluatieperiode. Zes van deze fondsen hebben in de dezelfde periode bezwaarschriften ontvangen. Bij vijf fondsen betreft het in totaal 16 bezwaren. Eén fonds kon niet aangeven om hoeveel bezwaren het gaat. De bezwaren hielden verband met afwijzingen op grond van:
 - tijdigheid van de pensioenregeling (meerdere malen);
 - gelijkwaardigheid pensioenregeling (meerdere malen);
 - toepassing criteria van de CAO (incidenteel);
 - werkingsfeer van het Bpf (incidenteel);
 - individuele vrijstelling (incidenteel).
- Naar aanleiding van beslissing op het bezwaarschrift bij twee fondsen zijn twee werkgevers in beroep gegaan. Eén beroep betreft de tijdigheid van de pensioenregeling. Het andere beroep betreft een verzoek tot onverplichte vrijstelling voor een groep werknemers in combinatie met een meningsverschil over de werkingsfeer.

Beroepsprocedures

In de databank van de rechtspraak zijn over de periode 2000-2004 in het totaal zeven procedures gevonden die verband houden met het Vrijstellingsbesluit. Hieronder valt één van de beroepszaken die ook via opgave van de fondsen in de vervolgvragenlijst naar voren is gekomen. Bij de zeven procedures is viermaal het besluit van het fonds vernietigd, driemaal is het beroep ongegrond verklaard.

Bestudering van de beroepszaken leidt tot de volgende constatering.

- De beroepsprocedures betreffen met name de vrijstellingsgronden 'bestaande pensioenvoorziening' en vrijstellingen op grond van de discretionaire bevoegdheid (andere redenen) voor individuele werknemers of een groep werknemers.
- Eén zaak houdt verband met de vrijstellingsgrond 'eigen cao'. In deze zaak had het fonds de eigen cao van de werkgever volgens de rechter ten onrechte niet erkend.

Opgemerkt moet worden dat bij alle bekeken beroepsprocedures rond het Vrijstellingsbesluit het werkgevers betrof waarbij de beoordeling van de vrijstellingsgrond werd gecompliceerd door omgevingsfactoren. Bijvoorbeeld onduidelijkheid rond de datum van

een algemeen verbindend verklaring van een cao of meningsverschil over de werkings-sfeer.

5.4 Bemiddeling

Gedurende de evaluatieperiode 2000-2004 is de bemiddelaar geen enkele maal ingeschakeld.

In 2005 heeft één bemiddeling plaatsgevonden. De zaak betrof de hoogte van het in rekening gebrachte verzekeringstechnisch nadeel (Vtn) bij de vrijstellingsgrond onvoldoende beleggingsrendement.

- De bemiddelaar constateert naar aanleiding van de zaak dat deze is terug te voeren op interpretatieverschillen van de strekking van het Vtn. De bemiddelaar heeft als aanvulling op bijlage 2 van het Vrijstellingsbesluit een nadere invulling gegeven aan de strekking van het Vtn.
- De bemiddelaar stelt, naast de strekking dat het Vtn er is om te voorkomen dat achterblijvende werkgevers en hun werknemers gedurende een redelijke periode niet op hogere lasten komen, dat "verlening van vrijstelling behoort voor het betrokken bedrijf niet te leiden tot hogere extra lasten dan het geval zou zijn indien dit bedrijf niet was uitgetreden."
- De bemiddelaar definieert het Vtn vervolgens als "het verschil tussen de contante waarde van de toekomstige extra lasten en de contante waarde van de toekomstige baten, beide over de referentie periode."

De bemiddeling heeft er toe geleid dat het bedrag dat de werkgever in rekening wordt gebracht vanwege de te missen solidariteitsbedragen door het fonds gecompenseerd is voor gemiste extra beleggingsopbrengsten voor de werkgever.

6 Uitwerking Vrijstellingsbesluit

In het onderzoek is nagegaan of het Vrijstellingsbesluit, de uitwerking daarvan en de voorschriften daarbij in de praktijk voldoet.

Hierbij stonden de volgende vragen centraal.

- Voldoet de wijze waarop de diverse vrijstellingsgronden zijn uitgewerkt?
- Welke voorschriften hanteren de Bpf-en met betrekking tot vrijstellingsverzoeken?
- Hoe wordt de gelijkwaardigheidstoets in de praktijk toegepast en wat zijn de ervaringen daarmee?
- Welke knelpunten ervaren betrokkenen in de praktijk?
- Wat zijn de ervaringen van de Stichting OPF en het Verbond van Verzekeraars met het Vrijstellingsbesluit?
- Welke suggesties voor mogelijke verbeteringen van het Vrijstellingsbesluit hebben de verschillende betrokken partijen?

6.1 Algemeen

De fondsen uit de casussen ervaren dat de grondslagen voor toekenning van vrijstelling in de praktijk materieel nauwelijks zijn veranderd ten gevolge van de verruiming van de vrijstellingsgronden. Het Vrijstellingsbesluit dekt naar hun mening de situaties die in de praktijk voorkomen. Verruiming van de verplichte vrijstellingsgronden heeft er volgens de fondsen met name toe geleid dat vrijstellingen die vroeger werden gegeven op grond van de discretionaire bevoegdheid, tegenwoordig onder de verplichte vrijstellingsgronden vallen. Dit betreft de vrijstellingsgronden 'concernvorming' en 'eigen cao'. Doordat deze vrijstellingsgronden zijn opgenomen in het Vrijstellingsbesluit is meer duidelijkheid en uniformiteit tussen fondsen gekomen over de procedures en voorschriften. De nadere voorschriften over fusies, overnames en splitsingen geven tevens meer duidelijkheid in de praktijk waardoor er minder discussie is over de vraag of vrijstelling al dan niet aan de orde is.

De verruiming van de vrijstellingsgronden heeft volgens het Verbond en de Stichting OPF nauwelijks tot geen effecten gehad voor hun marktaandeel in de pensioenvoorzieningen in de tweede pijler. In de vervolg-vragenlijst is nagegaan bij welk soort pensioenuitvoerder vrijgestelde werkgevers hun pensioenvoorziening hebben ondergebracht. Er zijn gegevens verstrekt over totaal 148 vrijstellingen. Hiervan is circa de helft onder-

gebracht bij een andere Bpf, circa éénderde bij een verzekeraar en circa éénvijfde bij een Opf.

6.2 Uitwerking van de vrijstellingsgronden

Ten aanzien van de uitwerking van de vrijstellingsgronden zijn uit het onderzoek de volgende aandachtspunten naar voren gekomen.

Definiëring betrokken vakorganisaties

Volgens de fondsen uit de casussen is de definiëring van "in het arbeidsvoorwaardenoverleg betrokken vakorganisaties" bij de vrijstellingsgronden 'eigen cao' en 'concernvorming' een aandachtspunt. De definitie geeft ruimte aan vakorganisaties van geheel andere sectoren, dan wel vakorganisaties die slechts een minderheid van de werknemers vertegenwoordigen. Bij een vrijstellingsverzoek kan dat leiden tot discussie en onduidelijkheid. Overigens betreft de signalering een theoretische. Het onderzoek heeft geen voorbeelden opgeleverd waar de genoemde interpretatieruimte in de praktijk tot problemen heeft geleid.

Beleggingsrendement

De beoordeling of een fonds voldoende beleggingsrendement heeft behaald, vindt plaats aan de hand van de performancetoets. De performancetoets wordt uitgevoerd over een periode van vijf jaar. De performance wordt berekend aan de hand van de zogenaamde Z-score. Het principe van Z-score is dat het rendement van de beleggingen wordt gezien ten opzichte van de door het fonds vastgestelde normportefeuille aan het begin van elk jaar. Sinds 2004 is in het Vrijstellingsbesluit opgenomen dat het fonds de normportefeuille tussentijds eenmalig mag aanpassen.

Alle geïnterviewden in het onderzoek zijn het er over eens dat de performancetoets voor verbetering vatbaar is.

Bij de Bpf-en leven verschillende kritiekpunten op het instrument, deze omvatten samengevat het volgende:

- De periode waarover gemeten wordt, geeft geen goede weergave van de situatie. Eén of twee slechtere jaren werken lang door in de score, terwijl het actuele rendement op de beleggingen ondertussen al gewijzigd kan zijn.
- De risicomaat van de Z-score is generiek. De meting is daardoor star en inflexibel en doet onvoldoende recht aan doelstellingen en gedrag van individuele fondsen.
- Het instrument biedt te weinig mogelijkheden om op korte termijn bij te sturen in het beleggingsbeleid. Met de komst van het FTK wordt de noodzaak tot soepelere tussentijdse aanpassing van de portefeuille versterkt.
- Het beleid van een fonds heeft de grootste invloed op de index, het beleid wordt echter niet getoetst.

- De Z-score houdt het risico in dat fondsen passief en behoudend gaan beleggen om 'maar niet te zakken' voor de performancetoets.

In de casussen en de vervolgvragenlijst is de fondsen gevraagd naar ervaringen met de normportefeuille in relatie tot het beleggingsgedrag.

- In de casussen hebben fondsen aangegeven dat zij zich bij hun beleggingsbeleid in het geheel niet laten leiden door de Z-score. Het eigen beleid wordt als altijd gevoerd en is niet aangepast vanwege de Z-score.
- Uit de vervolgvragenlijst (respons elf fondsen) blijkt het volgende:
 - Eén van de fondsen heeft aangegeven dat zij de beleggingsportefeuille in de periode 2000-2004 niet hebben aangepast omdat zij niet wilden afwijken van de normportefeuille.
 - Geen van de fondsen heeft sinds 2004 gebruik gemaakt van de mogelijkheid de normportefeuille tussentijds aan te passen.
 - Geen van de fondsen is in de evaluatieperiode door externe ontwikkelingen gedwongen geweest af te wijken van de normportefeuille.

6.3 Toepassing voorschriften

Verzekeringstechnisch nadeel (Vtn)

Indien een Bpf vrijstelling verleent op de vrijstellingsgronden 'concernvorming', 'eigen cao' en 'onvoldoende beleggingsrendement' is zij bevoegd een vergoeding te vragen voor verzekeringstechnisch nadeel (Vtn). De rekenregels daarvoor zijn opgenomen in bijlage 2 van het Vrijstellingsbesluit. Het Vtn bevat twee componenten:

- vergoeding voor de te missen solidariteitsbijdrage als gevolg van uittreden;
- vergoeding voor de verbonden kosten aan de behandeling van het dispensatieverzoek.

In het onderzoek is nagegaan of en in welke situaties fondsen het Vtn in rekening brengen. Acht fondsen uit de vervolgvragenlijst hebben de mogelijkheid gehad Vtn in rekening te brengen. Vier van hen hebben dit gedaan bij alle of een deel van de vrijstellingen.

- De betreffende vier fondsen hebben altijd een vergoeding gevraagd voor de te missen solidariteitsbijdrage, twee fondsen hebben daarnaast vergoeding gevraagd voor de behandelingskosten.
- Bij één fonds heeft de werkgever bezwaar aangetekend tegen de hoogte van het Vtn. Dit heeft geleid tot inschakeling van de bemiddelaar.

In de cases hebben fondsen aangegeven dat de omvang en samenstelling van het personeelsbestand van het uittredende bedrijf bepalend is voor het al dan niet in rekening brengen. Bij een bedrijf met een groot en relatief jong personeelsbestand acht men het in de rede een vergoeding te vragen.

Toetsing gelijkwaardigheid pensioenregelingen

Werkgevers met een vrijstelling dienen de gelijkwaardigheid van de eigen pensioenregeling aan de regeling van het Bpf, aan te tonen.¹

De ervaringen aangaande de gelijkwaardigheidstoets hebben uitsluitend betrekking op de actuariële en financiële gelijkwaardigheid. Bij deze toetsing kijken fondsen naar twee aspecten: voor welke werknemers staat de regeling open (bestandsvergelijking) en de regeling zelf (reglement).

- Uit de vervolgvragenlijst blijkt dat fondsen op de volgende momenten gelijkwaardigheid toetsen:
 - om de vijf jaar;
 - na wijziging van de regeling van het fonds;
 - na substantiële wijziging van de vrijgestelde pensioenregeling.
- De termijnen die fondsen hanteren voor het aanleveren van de gelijkwaardigheidstoets varieert van 6 weken tot 28 weken. Er zijn ook fondsen die geen vaste termijn hanteren, zij geven aan dat de termijn in overleg wordt bepaald. Fondsen die een termijn hanteren, hebben tevens een rappelperiode.
- Eén fonds geeft aan dat de termijn die wordt gehanteerd kan variëren. Bij ingrijpende wijzigingen in de regeling van het fonds wordt een ruimere periode gegeven om de eigen regeling gelijkwaardig te maken.

Het komt voor dat de werkgever de gelijkwaardigheid niet (tijdig) aantoont. In de casussen hebben fondsen aangegeven dat zij dan niet zonder meer overgaan tot intrekking van de vrijstelling. Over het algemeen treedt men in overleg met de werkgever om te bezien of er nadere afspraken te maken zijn. Uiteindelijk kan dit leiden tot intrekking van de vrijstelling.

Overigens hoeft intrekking niet zonder meer te betekenen dat werkgever 'tegen zijn zin' toetreedt tot het fonds. In één van de cases is het volgende voorbeeld genoemd. Na wijziging van de pensioenregeling van het Bpf was het voor enkele werkgevers financieel onaantrekkelijk geworden om de gelijkwaardigheid van de eigen pensioenvoorziening te realiseren. Betreffende bedrijven hebben vervolgens de verzekeraar waar de eigen regeling was ondergebracht bewust geen tijd gegeven om de pensioenregeling gelijkwaardig te maken, omdat zij van hun contract af wilden.

De fondsen in de casussen hebben aangegeven aan dat in algemene zin de beoordeling van de gelijkwaardigheid nauwelijks problemen oplevert. De fondsen merken wel op dat toetsing van de gelijkwaardigheid complexer wordt ten gevolge van toenemende diversiteit in samenstelling van pensioenvoorzieningen en de pensioenbasis. Werkgevers met een eigen pensioenregeling gaan de laatste tijd vaker over naar een regeling uitgaande van defined contribution. Bpf-en hanteren in de regel defined benefit als basis. De beoordeling van de gelijkwaardigheid wordt in die gevallen minder eenduidig.

¹ Met uitzondering van werkgevers die een vrijstelling hebben op grond van 'eigen cao' en 'concernvorming'

Het Verbond van Verzekeraars en twee vrijgestelde werkgevers merken op dat informatie over een gewijzigd pensioenreglement van een Bpf vaak laat beschikbaar komt voor een vrijgestelde werkgever, waardoor de tijd om de eigen regeling aan te passen en gelijkwaardigheid tijdig te realiseren beperkt is. Concreet doet dit aspect zich actueel voor ten gevolge van de invoering van het VPL.

Tijdigheid bestaande pensioenvoorziening

De vrijstellingsgrond 'bestaande pensioenvoorziening' bevat voorschriften ten aanzien van de tijdigheid van deze voorziening. De pensioenvoorziening dient tenminste 6 maanden vóór de aanvraag tot verplichtstelling dan wel vóór de verplichtstelling van kracht wordt door de betreffende werkgever getroffen te zijn.

Uit het onderzoek blijkt dat het voorschrift van tijdigheid in de praktijk wordt toegepast door Bpf-en en in enkele gevallen heeft geleid tot bezwaarschriften van werkgevers bij afwijzing van de vrijstelling op deze grond. Anderzijds levert het onderzoek ook voorbeelden van Bpf-en die werkgevers vrijstelling verlenen op grond van hun discretionaire bevoegdheid als niet aan de voorwaarde van tijdigheid wordt voldaan,

6.4 Knelpunten in de praktijk

In de cases hebben de Bpf-en aangegeven nauwelijks knelpunten te ervaren omtrent vrijstellingen en de toepassing van het Vrijstellingsbesluit. Het voornaamste probleem dat zij ervaren zijn de administratieve werkzaamheden die vrijstellingen en vrijgestelde werkgevers met zich mee brengen en de tijd die het kost.¹

De onderzoekers hebben geprobeerd werkgevers te spreken te krijgen die ervaringen hebben dan wel eventuele knelpunten hebben ondervonden met de toepassing van het Vrijstellingsbesluit. Daartoe zijn de (koepel)organisaties die in het onderzoek zijn betrokken en de fondsen uit de casussen benaderd ten behoeve van het beschikbaar stellen van werkgevers.

- Via de Stichting OPF zijn de onderzoekers in contact gebracht met twee vrijgestelde werkgevers met een Opf, waarvan één knelpunten heeft ondervonden in verband met de gelijkwaardigheidstoets.

Het betreffende Opf heeft reeds een vrijstelling sinds het van kracht worden van de verplichtstelling van het Bpf. De werkgever had recentelijk de eigen pensioenregeling ingrijpend gewijzigd en – naar zijn mening – goed vooroverleg gevoerd met het betreffende Bpf om daarbij gelijkwaardigheid te bewerkstelligen. Na

¹ Het Bpf Textiel ervaart bijvoorbeeld dat de gelijkwaardigheidstoets veel administratieve werkzaamheden met zich mee brengt. Om deze reden verleent het fonds geen vrijstellingen meer op grond van haar bevoegdheid.

formele indiening van de gelijkwaardigheidstoets beoordeelde het Bpf de regeling toch niet als gelijkwaardig. Het Opf ondervond vervolgens met name in de procedurele aanpak van het fonds grote problemen, bijvoorbeeld voor hen onhaalbare termijnen voor het leveren van bescheiden. Het Opf heeft het hele proces ervaren als een zware druk om tot het Bpf toe te treden. Uiteindelijk heeft het Bpf de regeling als gelijkwaardig beoordeeld.

Bij de Stichting OPF zijn naast dit geval echter geen andere voorbeelden bekend.

- Het Verbond heeft vier werkgevers ter beschikking gesteld, waarvan werd aangenomen dat zij knelpunten (hadden) ondervonden met betrekking tot het Vrijstellingsbesluit. Na gesprekken met deze bedrijven bleek echter dat geen enkele van deze bedrijven een knelpunt had ondervonden met een vrijstelling of de gehanteerde procedure door een Bpf. De problemen die bij deze bedrijven speelden waren de volgende:
 - Een werkgever heeft een probleemloos verlopen vrijstellingsprocedure doorlopen maar signaleert een administratieve slordigheid van het Bpf: namelijk geen formele bevestiging van de vrijstelling. De werkgever ontvangt echter geen nota's meer voor de premieafdracht.
 - Een werkgever heeft problemen met de brancheorganisatie over de aansluiting bij een niet-verplichtgesteld Bpf.
 - Een knelpunt tussen een werkgever en verzekeraar over de termijn van aanlevering van de gelijkwaardigheidstoets. De werkgever had de verzekeraar op een krappe deadline gezet voor de aanlevering, de door het Bpf gestelde termijn was veel ruimer.
 - Een knelpunt over de verplichtstelling. De werkgever was van mening dat hij niet onder de werkingssfeer van het fonds viel.De knelpunten van deze geïnterviewde bedrijven kunnen dus niet worden toegerekend aan problemen rond het Vrijstellingsbesluit.
- Bij de koepels van werkgeversorganisaties zijn geen werkgevers bekend met knelpunten omtrent vrijstellingen en vrijstellingsverzoeken.
- Fondsen hebben geen namen van werkgevers verstrekt die gedurende de evaluatieperiode een vrijstellingsverzoek hebben ingediend, dan wel wiens verzoek is afgewezen, of waarvan de procedure is stopgezet. In het kader van de cases hebben de onderzoekers met vier werkgevers gesproken. Drie van deze werkgevers hebben reeds lang (tientallen jaren) een vrijstelling, deze werkgevers ondervinden geen knelpunten. Eén werkgever heeft een vrijstellingsprocedure lopen en wilde geen uitspraken doen over de ervaringen daarmee.

In totaal is in het onderzoek met tien werkgevers gesproken. De ronde heeft nauwelijks gegevens opgeleverd over mogelijk door werkgevers in de praktijk ondervonden knelpunten omtrent vrijstellingen.

Gehanteerde definities en begrippen

Afkortingen

AMvB	Algemene Maatregel van bestuur
Awb	Algemene Wet bestuursrecht
Bpf, fonds	Bedrijfstakpensioenfonds
DNB	De Nederlandsche Bank
Ministerie van SZW	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Mkb	Midden- en kleinbedrijf
Opf	Ondernemingspensioenfonds
SER	Sociaal Economische Raad
STAR	Stichting van de Arbeid
Stichting OPF	Stichting voor ondernemingspensioenfonds
VB	Vereniging van Bedrijfstakpensioenfonds
Verbond	Verbond van Verzekeraars
Vtn	Verzekeringstechnisch nadeel
Wet Bpf 2000	De Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds 2000

Definities

Afgewezen vrijstellingsverzoek	Vrijstellingsverzoek waarop een Bpf negatief heeft beslist.
Algemene vragenlijst	Kwantitatieve vragenlijst onder alle Bpf-en
Intrekking	Verleende vrijstelling die door een Bpf is ingetrokken, omdat niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van de vrijstelling
Stopgezette procedure	Vrijstellingsprocedure die is stopgezet voordat een Bpf heeft beslist op het verzoek
Teruggave	Een verzoek tot teruggave dat door een Bpf is geaccepteerd
Verleende vrijstelling	Vrijstellingsverzoek waarop een Bpf positief heeft beslist.
Verplichtstelling	Verplichte deelneming in een op verzoek van sociale partners door de Minister verplichtgesteld Bpf
Verplichte vrijstellingsgronden	De vier vrijstellingsgronden in verband waarmee uw fonds verplicht is werkgevers vrijstelling te verlenen

	<p>van de verplichte deelname (artikel 2,3,4 en 5 van het Vrijstellingsbesluit).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bestaande pensioenvoorziening. - Concernvorming. - Eigen CAO. - Onvoldoende beleggingsrendement.
Vervolg-vragenlijst	Kwalitatieve inventarisatie onder Bpf-en met een meer dan incidentele vrijstellingspraktijk.
Verzoek tot teruggave	Een aanvraag tot (her)toetreding in een Bpf door een vrijgestelde werkgever.
Vrijstelling om andere redenen	Vrijstelling op grond van de bevoegdheid van een Bpf om vrijstelling van de verplichte deelname te verlenen op andere dan de verplichte gronden (artikel 6 Vrijstellingsbesluit).
Vrijstellingsbesluit	Vrijstellingsbesluit Wet Bpf 2000 zoals bedoeld in artikel 13 van de Wet Bpf 2000.
Vrijstellingsprocedure	De behandeling van een vrijstellingsverzoek.
Vrijstellingsverzoek	Een aanvraag tot vrijstelling van verplichte deelname.

Bijlage 1

Overzicht verplichtgestelde Bedrijfstakpensioenfondsen 2005

Verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfondsen¹ in 2005, n=77

St. Bpf. voor de Agrarische en Voedselvoorzieningshandel
St. Psf. voor de Architectenbureaus
St. Bpf. voor het Bakkersbedrijf
St. Bpf. voor de Baksteenindustrie
St. Vroegpensioenfonds voor de Baksteenindustrie
St. Bpf. voor de Banden- en Wielenbranche
St. Prepsf. Beroepsgoederenvervoer over de Weg en de Verhuur van Mobiele Kranen
St. Bpf. voor het Beroepsvervoer over de Weg
St. Bpf. voor de Betonmortelindustrie
St. Bpf. voor de Betonproduktenindustrie
Stichting Prepensioenfonds voor de Betonproduktenindustrie
St. Bpf. voor de Bitumineuze en Kunststof Dakbedekkingsbedrijven
St. Bpf. voor het UTA-personeel van Bitumineuze en Kunststof Dakbedekkingsbedrijven
St. vroegpsf. voor het uta-personeel in Bouwbedrijven
St. Bpf. voor de Handel in Bouwmaterialen
St. Bpf. voor de Bouwnijverheid
St. Vroegpensioen Brandstoffenbedrijf
St. Bpf. voor de Confectie-industrie
St. Bpf. voor de Detailhandel
St. Bpf. voor de Drinkindustrie
St. Bpf. voor het Film- en Bioscoopbedrijf
St. Psf. voor de Gezondheid, Geestelijke en Maatschappelijke Belangen
St. Psf. voor de Grafische Bedrijven
St. Bpf. voor de Groenten- en Fruitverwerkende Industrie
St. Vroegpsf. voor de Groothandel in Aardappelen, Groenten en Fruit
St. Bpf. Herwinning Grondstoffen
Pensioenfonds Horeca & Catering
St. Bpf. voor de Houthandel
St. Bpf. voor de Houtverwerkende Industrie

¹ Het ABP is buiten beschouwing gelaten omdat Het Vrijstellingsbesluit niet van toepassing is op het ABP. Artikel 21 lid 4 van de Wet privatisering ABP verklaart een aantal artikelen uit de Wet Bpf 2000 direct van toepassing op het ABP, het Vrijstellingsbesluit, dat berust op artikel 13 Wet Bpf 2000, wordt daarbij niet genoemd.

Vervolg overzicht

Verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfondsen in 2005, n=77

St. Bpf. voor de Kalkzandsteenindustrie
St. Bpf. voor het Kappersbedrijf
St. Bpf. voor het Kartonage- en Flexibele Verpakkingenbedrijf
St. Bpf. voor de Koopvaardij
St. Bpf. voor de Landbouw (Colland)
St. Bpf. voor het Levensmiddelenbedrijf
St. Bpf. voor de Groothandel in Levensmiddelen
St. Psf. Medewerkers apotheken
St. Bpf. voor het Melk- en Zuiveldetailhandelsbedrijf
St. Psf. Metaal en Techniek
St. Bpf. voor de Metalektro
St. Bpf. voor de Meubelindustrie en Meubileringsbedrijven
St. Molenaarspsf.
St. vroegpsf. voor de Mortel- en Morteltransportondernemingen
St. vroegpsf. voor het Natuursteenbedrijf
St. Bpf. voor Medewerkers in het Notariaat
St. Psf. Openbare Bibliotheken
St. Bpf. Optiekbedrijven (BPFO)
St. Bpf. voor de Particuliere Beveiliging
St. Psf. voor de Recreatie (SPR)
Global, St. Bpf. voor de Reisbranche
St. Bpf. voor de Rijn- en Binnenvaart
St. Bpf. voor het Slagersbedrijf
St. Bpf. voor het Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijf
St. Bpf. voor de Schoen-, Leder- en Lederwarenindustrie
St. Bpf. voor de Schoenmakerij
St. Bpf. voor het Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf
Vereniging NederlandsPrepensioenfonds Sigarenindustrie en aanverwante Bedrijven
Vereniging Nederlands Psf. voor de Sigarenindustrie en aanverwante Bedrijven
St. vroegpsf. voor het Stukadoors-, afbouw- en terrazzo/vloerenbedrijf
St. Btpf. voor de Suikerverwerkende Industrie
St. Bpf. voor de Suikerwerk- en Chocoladeverwerkende Industrie
St. Psf. voor de Tandtechniek
St. Vroegpsf. Technische Groothandel
St. Prepsf. voor de Groothandel in Textielgoederen en Aanverwante Artikelen
St. Bpf. Textielindustrie
St. Bpf. Textielreiniging
St. Bpf. voor Langdurige Uitzendkrachten
St. Bpf. voor de Verf- en Drukinktindustrie
St. Bpf. voor de Groothandel in Vlakglas, Verf, het Glasbewerkings- en het Glazeniersbedrijf
St. Bpf. voor de Vlees- en Vleeswarenindustrie en de Gemaksvoedingindustrie
St. Prepensioenering Vleeswaren- en Gemaksvoedingindustrie
St. Bpf. Waterbouw
St. Bpf. voor de sector Waterrecreatie en de kunststoffen en houten jachtbouw
St. Psf. Werk en (re)Integratie
St. Psf. Wonen
St. Psf. voor de Woningcorporaties
St. Psf. voor de Zeevisserij

Bijlage 2

Respons en non-respons op algemene vragenlijst

De algemene vragenlijst diende ter inventarisatie van de omvang van de vrijstellingspraktijk bij de Bpf-en en was vrijwel uitsluitend kwantitatief van aard. Van de 77 verplichtgestelde fondsen hebben 63 fondsen gerepondeerd, zij vertegenwoordigen circa 95 % van het totaal aantal verplicht aangesloten werkgevers en werknemers¹.

De volgende fondsen hebben de algemene vragenlijst niet geretourneerd.

Non-respons op de Algemene Vragenlijst. N=14

St. Psf. voor de Architectenbureaus
St. Bpf. voor het Bakkersbedrijf
St. Prepsf. Beroepsgoederenvervoer over de Weg en de Verhuur van Mobiele Kranen
St. Bpf. voor de Betonproduktenindustrie
Stichting Prepensioenfonds voor de Betonproduktenindustrie
St. Bpf. voor de Confectie-industrie
St. Bpf. Herwinning Grondstoffen
St. Bpf. voor de Houthandel
St. Bpf. voor de Houtverwerkende Industrie
St. Molenaarspsf.
St. Bpf. voor de Schoen-, Leder- en Lederwarenindustrie
Vereniging Nederlands Prepensioenfonds Sigarenindustrie en aanverwante Bedrijven
St. Bpf. voor de Vlees- en Vleeswarenindustrie en de Gemakvoedingindustrie
St. Prepensioenering Vleeswaren- en Gemakvoedingindustrie

¹ Alle cijfers over omvang van fondsen betreffende werkgevers en werknemers zijn afkomstig van de VB, gegevens over 2003. Indien deze informatie niet volledig was is er gekeken naar jaarverslagen of andere publicaties van de fondsen zelf.

Bijlage 3

Overzichten vrijstellingspraktijk fondsen

Overzicht 1 Fondsen zonder vrijstellingspraktijk 2000-2004

Dit betreft fondsen die geen vrijstellingsverzoeken en geen vrijgestelde werkgevers hadden in de periode 2000-2004.

Fondsen zonder vrijstellingspraktijk 2000-2004, n=16

St. Vroegpsf. voor de Groothandel in Aardappelen, Groenten en Fruit
St. Psf. Medewerkers Apotheken
St. Vroegpensioenfondsen voor de Baksteenindustrie
St. Bpf. voor de Bitumineuze en Kunststof Dakbedekkingsbedrijven
St. Vroegpensioen Brandstoffenbedrijf
St. Bpf. voor de Koopvaardij
St. Bpf. voor het Melk- en Zuiveldetailhandelsbedrijf
St. vroegpsf. voor het Natuursteenbedrijf
St. Bpf. voor Medewerkers in het Notariaat
St. Bpf. voor de Schoenmakerij
Vereniging Nederlands Pensioenfondsen Sigarenindustrie en aanverwante Bedrijven
St. vroegpsf. voor het Stukadoors-, afbouw- en terrazzo/vloerenbedrijf
St. Bpf. voor de Groothandel in Vlakglas, Verf, het Glasbewerkings- en het Glazeniersbedrijf
St. Bpf. Waterbouw
St. Psf. Werk en (re)Integratie
St. Psf. voor de Zeevisserij

Overzicht 2 Fondsen met vrijgestelde werkgevers maar geen verzoeken 2000-2004

Fondsen zonder vrijstellingsverzoeken in 2000-2004, n=13

St. Bpf. voor de Baksteenindustrie
St. Psf. Openbare Bibliotheken
St. Bpf. voor het Film- en Bioscoopbedrijf
St. Psf. voor de Grafische Bedrijven
St. Bpf. voor de Kalkzandsteenindustrie
St. Bpf. voor het Kappersbedrijf
St. Bpf. voor de Landbouw (Colland)
St. Psf. voor de Recreatie (SPR)
St. Bpf. voor de Rijn- en Binnenvaart
St. Bpf. voor de Suikerwerk- en Chocoladeverwerkende Industrie
St. Bpf. Textielindustrie
St. Bpf. Textielreiniging
St. Bpf. voor de sector Waterrecreatie en de kunststoffen en houten jachtbouw

Overzicht 3 Fondsen met minimaal één vrijstellingsverzoek 2000-2004

Fondsen met minimaal 1 vrijstellingsverzoek in 2000-2004, n=34

St. Bpf. voor de Agrarische en Voedselvoorzieningshandel
St. Bpf. voor de Banden- en Wielenbranche
St. Bpf. voor het Beroepsvervoer over de Weg
St. Bpf. voor de Betonmortelindustrie
St. Bpf. voor het UTA-personeel van Bitumineuze en Kunststof Dakbedekkingsbedrijven
St. vroegpsf. voor het uta-personeel in Bouwbedrijven
St. Bpf. voor de Handel in Bouwmaterialen
St. Bpf. voor de Bouwnijverheid
St. Bpf. voor de Detailhandel
St. Bpf. voor de Drankindustrie
St. Psf. voor de Gezondheid, Geestelijke en Maatschappelijke Belangen
St. Bpf. voor de Groenten- en Fruitverwerkende Industrie
St. Bpf. voor het Kartonnage- en Flexibele Verpakkingenbedrijf
St. Bpf. voor het Levensmiddelenbedrijf
St. Bpf. voor de Groothandel in Levensmiddelen
St. Psf. Metaal en Techniek
St. Bpf. voor de Metalektro
St. Bpf. voor de Meubelindustrie en Meubileringsbedrijven
St. vroegpsf. voor de Mortel- en Morteltransportondernemingen
St. Bpf. Optiekbedrijven (BPFO)
St. Bpf. voor de Particuliere Beveiliging
Pensioenfonds Horeca & Catering
Global, St. Bpf. voor de Reisbranche
St. Bpf. voor het Slagersbedrijf
St. Bpf. voor het Schilders-, Afwerkings- en Glaszetbedrijf
St. Bpf. voor het Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf
St. Btpf. voor de Suikerverwerkende Industrie
St. Psf. voor de Tandtechniek
St. Vroegpsf. Technische Groothandel
St. Prepsf. voor de Groothandel in Textielgoederen en Aanverwante Artikelen
St. Bpf. voor Langdurige Uitzendkrachten
St. Bpf. voor de Verf- en Drukinktindustrie
St. Psf. Wonen
St. Psf. voor de Woningcorporaties

Overzicht 4 Fondsen met 5 of meer vrijstellingsverzoeken 2000-2004

Fondsen met 5 of meer vrijstellingsverzoeken in 2000-2004, n=19

St. Bpf. voor de Agrarische en Voedselvoorzieningshandel
St. Bpf. voor de Betonmortelindustrie
St. Bpf. voor het Beroepsvervoer over de Weg
St. Bpf. voor de Handel in Bouwmaterialen
St. Bpf. voor de Bouwnijverheid
St. vroegpsf. voor het uta-personeel in de Bouwbedrijven
St. Psf. voor de Gezondheid, Geestelijke en Maatschappelijke Belangen
Pensioenfonds Horeca & Catering
St. Bpf. voor de Groothandel in Levensmiddelen
St. Bpf. voor de Metalektro
St. bpf voor Metaal en techniek
St. vroegpsf. voor de Mortel- en Morteltransportondernemingen
St. Bpf. voor de Particuliere Beveiliging
Global, St. Bpf. voor de Reisbranche
St. Bpf. voor het Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf
St. Vroegpsf. Technische Groothandel
St. Prepsf. voor de Groothandel in Textielgoederen en Aanverwante Artikelen
St. Bpf. voor Langdurige Uitzendkrachten
St. Psf. Wonen

Overzicht 5 Fondsen met vrijstellingsverzoeken concernvorming 2000-2004

Fondsen met vrijstellingsverzoeken op grond van Concernvorming, n=8

St. vroegpsf. voor het uta-personeel in Bouwbedrijven
St. Bpf. voor de Handel in Bouwmaterialen
St. Bpf. voor de Bouwnijverheid
St. Bpf. voor de Detailhandel
St. Bpf. voor de Metalektro
St. Bpf. voor het Slagersbedrijf
St. Vroegpsf. Technische Groothandel
St. Prepsf. voor de Groothandel in Textielgoederen en Aanverwante Artikelen

Overzicht 6 Fondsen met vrijstellingsverzoeken Eigen Cao 2000-2004

Fondsen met vrijstellingsverzoeken op grond van Eigen Cao, n=5

St. Bpf. voor de Groothandel in Levensmiddelen
St. Psf. Metaal en Techniek
St. Bpf. voor de Metalektro
Pensioenfonds Horeca & Catering
St. Bpf. voor de Verf- en Drukinktindustrie

Overzicht 7 Fonds met vrijstellingsverzoeken beleggingsrendement 2000-2004

Fonds met vrijstellingsverzoeken op grond van Onvoldoende Beleggingsrendement, n=1

St. Bpf. voor de Agrarische en Voedselvoorzieningshandel

Bijlage 4

Nadere verantwoording onderzoek

1 Algemeen

De onderzoekers hebben ter algemene oriëntatie en voorbereiding op het onderzoek gesproken met:

- Een vertegenwoordiger van VPF Achmea, de uitvoeringsorganisatie van bijna de helft van de verplichtgestelde Bpf-en.
- De heer J.B. Molenkamp inzake achtergronden van de Z-score en de performancetoets.

2 Kwalitatieve informatie

De meer kwalitatieve informatie in het onderzoek is afkomstig van:

- Enkele fondsen die zijn gebeld voor nadere toelichting op de door hen verstrekte cijfers uit de algemene vragenlijst;
- Een vervolgvragenlijst onder fondsen met een meer dan incidentele vrijstellingspraktijk;
- Casestudies bij 4 fondsen.

In het nu volgende wordt een nadere verantwoording gegeven van de uitvoering van deze onderdelen van het onderzoek.

Telefonische toelichtingen

Bij vier fondsen is nadere toelichting op de verstrekte cijfers verkregen door middel van enkele telefonische vragen.

Fondsen telefonische informatie, n=4

Global, St. Bpf. voor de Reisbranche

St. Bpf. voor het Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf

St. Psf. Wonen

PGGM

Vervolg-vragenlijst

De vervolg-vragenlijst was kwalitatief van aard en was gericht op de achtergronden bij de vrijstellingspraktijk. De vragenlijst bevatte vragen over de volgende onderwerpen:

- De vrijstellingsprocedure.
- Gelijkwaardigheidstoets.
- Beleggingsbeleid.
- Achtergronden bij verleende vrijstellingen.
- Achtergronden bij vrijstellingen om andere redenen.
- Achtergronden bij afgewezen vrijstellingsverzoeken.
- Achtergronden bij procedures die vroegtijdig zijn stopgezet.
- Verzekeringstechnisch nadeel.

De vervolg-vragenlijst is in principe verspreid onder alle fondsen die minimaal 5 vrijstellingsverzoeken hebben ontvangen in de periode 2000-2004. In totaal betreft dit 19 fondsen. Vijf fondsen hebben geen vervolg-vragenlijst ontvangen met de volgende redenen:

- de algemene vragenlijst werd te laat ontvangen;
- het fonds had alle informatie al verstrekt in een casus;
- de vrijstellingsverzoeken zaten op de grens van het criterium en waren allen in 2004 binnen gekomen.

De vragenlijst is verspreid onder de volgende 14 fondsen, elf van hen hebben de vragenlijst ingevuld.

Fondsen die de Vervolg-vragenlijst hebben ontvangen, n=14

St. Bpf. voor de Betonmortelindustrie
St. Bpf. voor de Handel in Bouwmaterialen
St. Bpf. voor de Bouwnijverheid
St. vroegpsf. voor het uta-personeel in Bouwbedrijven
St. Psf. voor de Gezondheid, Geestelijke en Maatschappelijke Belangen
Pensioenfonds Horeca & Catering
St. Bpf. voor de Groothandel in Levensmiddelen
St. Bpf. voor de Metalektro
St bpf voor Metaal en techniek
St. vroegpsf. voor de Mortel- en Morteltransportondernemingen
St. Bpf. voor de Particuliere Beveiliging
St. Vroegpsf. Technische Groothandel
St. Prepsf. voor de Groothandel in Textielgoederen en Aanverwante Artikelen
St. Bpf. voor Langdurige Uitzendkrachten

Casestudies

Om meer zicht te krijgen op de praktijk van de verschillende vrijstellingsgronden en de voorschriften daarbij zijn enkele fondsen in de vorm van casussen nader onderzocht.

In de casussen hebben interviews plaatsgevonden met vertegenwoordigers van het bestuur en de uitvoeringsorganisatie waarbij is ingegaan op de volgende punten.

- Toelichting op vrijstellingsbeleid en -procedure fonds.
- Ervaringen met de verruimde vrijstellingsgronden en vrijstellingsverzoeken.
- Voorlichting mogelijkheden vrijstellingsgronden aan werkgevers.
- Gelijkwaardigheidstoets.
- Rekenregels en andere voorschriften.
- Suggesties tot verbetering.

Aanvullend op de cases heeft een interview plaatsgevonden met een vertegenwoordiger van een vrijstellingscommissie van een fonds. Tevens is in aanvulling op de cases gesproken met zes werkgevers. Deze werkgevers zijn aangeleverd door het Verbond (4) en de Stichting OPF (2).

De casestudies zijn gedaan bij de volgende 4 fondsen:

Case 1: Stichting bedrijfstakpensioenfondsen voor de Agrarische en Voedselvoorzieningshandel (Avh)

Kerncijfers Bpf Avh	
Aantal aangesloten werkgevers, 2003	847
Aantal aangesloten werknemers, 2003	15.065
Aantal vrijgestelde werkgevers, 2004	15
Aantal vrijgestelde werknemers, 2004	Circa 230
Aantal vrijstellingsverzoeken, totaal 2000-2004	23

Overwegingen:

- Betreft fonds met onvoldoende beleggingsrendement.
- De SER-bemiddelaar is ingeschakeld voor bemiddeling m.b.t. tot een vrijstellingsverzoek van dit fonds.

Primaire doelen van de case:

- Inzicht in de concrete ervaringen met de vrijstellingsgrond 'onvoldoende beleggingsrendement'.
- De vrijstellingsprocedure bij dit fonds gaat voor de eerste keer gepaard met een beroep op de SER-bemiddelaar. In de case is nader onderzocht wat de aanleiding tot de bemiddeling is en in hoeverre dit verband houdt met de vrijstellingsgrond 'onvoldoende beleggingsrendement'.

Case 2: Stichting bedrijfstakpensioenfondsen voor de Bouwnijverheid

Kerncijfers Bpf Bouwnijverheid	
Aantal aangesloten werkgevers, 2003	16.500
Aantal aangesloten werknemers, 2003	203.302
Aantal vrijgestelde werkgevers, 2004	1.045
Aantal vrijgestelde werknemers, 2004	Niet bekend
Aantal vrijstellingsverzoeken, totaal 2000-2004	73

Overwegingen:

- Fonds in een bedrijfstak met relatief veel grote bedrijven en concernvorming.

Primair doel van de case:

- Meer zicht op concrete ervaringen met de 'nieuwe' vrijstellingsgrond 'concernvorming'.

Case 3: Stichting bedrijfstakpensioenfonds voor de Detailhandel

Kerncijfers Bpf Detailhandel	
Aantal aangesloten werkgevers, 2003	36.344
Aantal aangesloten werknemers, 2003	236.971
Aantal vrijgestelde werkgevers, 2004	311
Aantal vrijgestelde werknemers, 2004	Niet bekend
Aantal vrijstellingsverzoeken, totaal 2000-2004	2

Overwegingen:

- Fonds met sterk mkb-karakter.
- Heeft adviescommissie Bezwaarschriften vrijstellingsbesluiten.

Primair doel van de case:

- Meer inzicht in de ervaringen met alle vrijstellingsgronden van het Vrijstellingsbesluit in een fonds met een sterk mkb-karakter.

Case 4: Stichting bedrijfstakpensioenfonds voor de Metalektro (PME)

Kerncijfers PME	
Aantal aangesloten werkgevers, 2003	1425
Aantal aangesloten werknemers, 2003	164.564
Aantal vrijgestelde werkgevers, 2004	74
Aantal vrijgestelde werknemers, 2004	circa 18.000
Aantal vrijstellingsverzoeken, totaal 2000-2004	17

Overwegingen:

- Fonds in een bedrijfstak met relatief veel grote bedrijven, eigen CAO's en concernvorming.
- Fonds met branchevervaging (richting metaalbewerking, chemie e.d).

Primair doel van de case:

- Meer zicht op concrete ervaringen met de 'nieuwe' vrijstellingsgronden 'eigen CAO' en 'concernvorming'.

Bijlage 5

Evaluatie Vrijstellingsbesluit Wet Bpf 2000 Vragenlijst inventarisatie omvang vrijstellingspraktijk

Het onderzoek

Deze vragenlijst maakt deel uit van het evaluatieonderzoek Vrijstellingsbesluit Wet Bpf 2000. Het evaluatieonderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en begeleid door een klankbordgroep waarin de Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen, het Verbond van Verzekeraars, de Stichting voor Ondernemingspensioenfondsen, de Stichting van de Arbeid, de SER en De Nederlandsche Bank zijn vertegenwoordigd.

Opmerking bij de vragenlijst

De vragenlijst bestaat uit twee delen:

- Deel I Een aantal algemene vragen met betrekking tot uw fonds, het Vrijstellingsbesluit en vrijstellingen.
- Deel II Vragen per boekjaar over de situatie in uw fonds met betrekking tot vrijstellingen, intrekkingen en teruggaven in de periode 2000-2004.

In de vragenlijst worden de volgende termen gehanteerd:

Verplichte vrijstellingsgronden	<i>De vier vrijstellingsgronden in verband waarmee uw fonds verplicht is werkgevers vrijstelling te verlenen van de verplichte deelname (artikel 2,3,4 en 5 van het Vrijstellingsbesluit).</i> <ul style="list-style-type: none"> • Bestaande pensioenvoorziening. • Concernvorming. • Eigen CAO. • Onvoldoende beleggingsrendement.
Vrijstelling om andere redenen	<i>Vrijstelling op grond van de bevoegdheid van uw fonds om vrijstelling van de verplichte deelname te verlenen op andere dan de verplichte gronden (artikel 6 Vrijstellingsbesluit).</i>
Vrijstellingsverzoek	<i>Een aanvraag tot vrijstelling van verplichte deelname.</i>
Vrijstellingsprocedure	<i>De behandeling van een vrijstellingsverzoek.</i>
Afgewezen vrijstellingsverzoek	<i>Vrijstellingsverzoek waarop uw fonds negatief heeft beslist.</i>
Verleende vrijstelling	<i>Vrijstellingsverzoek waarop uw fonds positief heeft beslist.</i>
Intrekking	<i>Verleende vrijstelling die door uw fonds is ingetrokken, omdat niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van de vrijstelling.</i>
Verzoek tot teruggave	<i>Een aanvraag tot (her)toetreding in uw fonds door een vrijgestelde werkgever.</i>
Teruggave	<i>Een verzoek tot teruggave dat door uw fonds is geaccepteerd.</i>

Wij verzoeken u vriendelijk de vragenlijst in te vullen en binnen 10 dagen retour te zenden. U kunt hiervoor de retourenvelop gebruiken. Een postzegel is niet nodig.

Indien u vragen heeft met betrekking tot de vragenlijst kunt u deze stellen aan mevrouw B. Detmar, e-mail: info@dijk12.nl.

Bij voorbaat dank voor uw medewerking!

Deel I Algemeen

1. Wat is de volledige naam van uw pensioenfonds?

2. Informeert uw fonds werkgevers die onder de werkingssfeer van uw fonds komen over de mogelijkheden tot vrijstelling? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- Nee
- Ja, in de aanschrijving tot verplichtstelling
- Ja, via de website
- Ja, via de statuten
- Ja, anders, namelijk:

3. De verplichte vrijstellingsgronden zijn met ingang van 1998 verruimd. Heeft uw fonds bij de inwerkingtreding van verruiming reeds aangesloten werkgevers geïnformeerd over deze verruiming? *(meerdere antwoorden mogelijk)*

- Nee
- Ja, alle aangesloten werkgevers zijn destijds aangeschreven
- Ja, via de website
- Ja, via de statuten
- Ja, anders, namelijk:
- Niet van toepassing, fonds was destijds niet verplichtgesteld/nog niet opgericht

4. Had uw fonds op 31 december 2004 vrijgestelde werkgevers van de verplichtstelling tot deelname in uw fonds?

- Ja → ga verder met Deel II
- Nee

5. Heeft uw fonds in de periode 1 januari 2000 tot en met 31 december 2004 verzoeken tot vrijstelling van de verplichtstelling ontvangen?

- Ja → ga verder met Deel II
- Nee → ga verder naar Afsluiting

Deel II Vrijstellingspraktijk

6. *Wilt u voor het boekjaar 2004 de volgende gegevens invullen?*

	Totaal aantal	Hoeveel werknemers betreft dit in totaal?	Op welke vrijstellingsgronden of met welke reden?	
Vrijgestelde werkgevers in verband met wettelijk verplichte vrijstellingsgronden op 31 december 2004 aantal werknemers		
Vrijgestelde werkgevers in verband met vrijstelling om andere redenen op 31 december 2004 aantal werknemers		
			Op welke vrijstellingsgronden of met welke reden?	
Ontvangen vrijstellingsverzoeken in 2004 aantal werknemers	Bestaande pensioenvoorziening maal
			Concernvorming maal
			Eigen CAO maal
			Onvoldoende beleggingsrendement maal
			Andere redenen voor vrijstelling maal
Vrijstellingsprocedures die zijn stopgezet in 2004 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
Afgewezen vrijstellingsverzoeken in 2004 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
Verleende vrijstellingen in 2004 aantal werknemers	Bestaande pensioenvoorziening maal
			Concernvorming maal
			Eigen CAO maal
			Onvoldoende beleggingsrendement maal
			Andere redenen voor vrijstelling maal
Ingetrokken vrijstellingen in 2004 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
Verzoeken om teruggave in 2004 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
Teruggegeven vrijstellingen in 2004 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
			c. maal

7. Wilt u voor het boekjaar 2003 de volgende gegevens invullen?

	Totaal aantal	Hoeveel werknemers betreft dit in totaal?	Op welke vrijstellingsgronden of met welke reden?	
Vrijgestelde werkgevers in verband met wettelijk verplichte vrijstellingsgronden op 31 december 2003 aantal werknemers		
Vrijgestelde werkgevers in verband met vrijstelling om andere redenen op 31 december 2003 aantal werknemers		
Ontvangen vrijstellingsverzoeken in 2003 aantal werknemers	Bestaande pensioenvoorziening maal
			Concernvorming maal
			Eigen CAO maal
			Onvoldoende beleggingsrendement maal
			Andere redenen voor vrijstelling maal
Vrijstellingsprocedures die zijn stopgezet in 2003 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
Afgewezen vrijstellingsverzoeken in 2003 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
Verleende vrijstellingen in 2003 aantal werknemers	Bestaande pensioenvoorziening maal
			Concernvorming maal
			Eigen CAO maal
			Onvoldoende beleggingsrendement maal
			Andere redenen voor vrijstelling maal
Ingetrokken vrijstellingen in 2003 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
Verzoeken om teruggave in 2003 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
Teruggegeven vrijstellingen in 2003 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
			c. maal

8. Wilt u voor het boekjaar 2002 de volgende gegevens invullen?

	Totaal aantal	Hoeveel werknemers betreft dit in totaal?	Op welke vrijstellingsgronden of met welke reden?	
Vrijgestelde werkgevers in verband met wettelijk verplichte vrijstellingsgronden op 31 december 2002 aantal werknemers		
Vrijgestelde werkgevers in verband met vrijstelling om andere redenen op 31 december 2002 aantal werknemers		
Ontvangen vrijstellingsverzoeken in 2002 aantal werknemers	Bestaande pensioenvoorziening maal
			Concernvorming maal
			Eigen CAO maal
			Onvoldoende beleggingsrendement maal
			Andere redenen voor vrijstelling maal
Vrijstellingsprocedures die zijn stopgezet in 2002 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
Afgewezen vrijstellingsverzoeken in 2002 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
Verleende vrijstellingen in 2002 aantal werknemers	Bestaande pensioenvoorziening maal
			Concernvorming maal
			Eigen CAO maal
			Onvoldoende beleggingsrendement maal
			Andere redenen voor vrijstelling maal
Ingetrokken vrijstellingen in 2002 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
Verzoeken om teruggave in 2002 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
Teruggegeven vrijstellingen in 2002 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
			c. maal

9. Wilt u voor het boekjaar 2001 de volgende gegevens invullen?

	Totaal aantal	Hoeveel werknemers betreft dit in totaal?	Op welke vrijstellingsgronden of met welke reden?	
Vrijgestelde werkgevers in verband met wettelijk verplichte vrijstellingsgronden op 31 december 2001 aantal werknemers		
Vrijgestelde werkgevers in verband met vrijstelling om andere redenen op 31 december 2001 aantal werknemers		
Ontvangen vrijstellingsverzoeken in 2001 aantal werknemers	Bestaande pensioenvoorziening maal
			Concernvorming maal
			Eigen CAO maal
			Onvoldoende beleggingsrendement maal
			Andere redenen voor vrijstelling maal
Vrijstellingsprocedures die zijn stopgezet in 2001 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
Afgewezen vrijstellingsverzoeken in 2001 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
Verleende vrijstellingen in 2001 aantal werknemers	Bestaande pensioenvoorziening maal
			Concernvorming maal
			Eigen CAO maal
			Onvoldoende beleggingsrendement maal
			Andere redenen voor vrijstelling maal
Ingetrokken vrijstellingen in 2001 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
Verzoeken om teruggave in 2001 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
Teruggegeven vrijstellingen in 2001 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
			c. maal

10. Wilt u voor het boekjaar 2000 de volgende gegevens invullen?

	Totaal aantal	Hoeveel werknemers betreft dit in totaal?	Op welke vrijstellingsgronden of met welke reden?	
Vrijgestelde werkgevers in verband met wettelijk verplichte vrijstellingsgronden op 31 december 2000 aantal werknemers		
Vrijgestelde werkgevers in verband met vrijstelling om andere redenen op 31 december 2000 aantal werknemers		
Ontvangen vrijstellingsverzoeken in 2000 aantal werknemers	Bestaande pensioenvoorziening maal
			Concernvorming maal
			Eigen CAO maal
			Onvoldoende beleggingsrendement maal
			Andere redenen voor vrijstelling maal
Vrijstellingsprocedures die zijn stopgezet in 2000 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
Afgewezen vrijstellingsverzoeken in 2000 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
Verleende vrijstellingen in 2000 aantal werknemers	Bestaande pensioenvoorziening maal
			Concernvorming maal
			Eigen CAO maal
			Onvoldoende beleggingsrendement maal
			Andere redenen voor vrijstelling maal
Ingetrokken vrijstellingen in 2000 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
Verzoeken om teruggave in 2000 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
Teruggegeven vrijstellingen in 2000 aantal werknemers	Redenen:	
			a. maal
			b. maal
			c. maal

Afsluiting

Als vervolg op deze enquête is het mogelijk dat wij nadere vragen hebben over de vrijstellingspraktijk van uw fonds, de procedures en achtergronden van werkgevers die verzoeken tot vrijstelling doen. Met welke persoon kunnen wij hiervoor het beste contact opnemen?

Naam:	
Telefoon:	
e-mail:	

EINDE VRAGENLIJST

Hartelijk bedankt voor uw medewerking!

Wij verzoeken u de vragenlijst voor 20 oktober a.s. retour te zenden aan:

DJK12 Beleidsonderzoek
Antwoordnummer 42105
1020 WB AMSTERDAM

U kunt hiervoor de retourenvelop gebruiken. Een postzegel is niet nodig.

Bijlage 6

Achtergronden bij de Vrijstellingspraktijk Vragenlijst

Het onderzoek

Deze vragenlijst maakt deel uit van het evaluatieonderzoek Vrijstellingsbesluit Wet Bpf 2000. Het evaluatieonderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en begeleid door een klankbordgroep waarin de Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen, het Verbond van Verzekeraars, de OPF, de Stichting van de Arbeid, de SER en De Nederlandsche Bank zitting hebben.

Opmerking bij de vragenlijst

Doel van de vragenlijst is inzicht krijgen in enkele achtergronden van de vrijstellingspraktijk bij uw fonds. De vragenlijst is een vervolg op de eerder door u ingevulde vragenlijst over de omvang van de vrijstellingspraktijk.

In de brief bij deze vragenlijst staat aangegeven welke blokken niet van toepassing zijn voor uw fonds. U hoeft deze blokken niet in te vullen.

Indien u vragen heeft over de vragenlijst kunt u deze stellen aan Boukje Detmar.

e-mail: info@dijk12.nl

telefoon: 020-6373623

Wij verzoeken u de ingevulde vragenlijst uiterlijk 16 december 2005 aan ons terug te sturen. U kunt gebruik maken van bijgevoegde antwoordenvolp.

Mocht deze termijn u problemen opleveren verzoeken wij u contact met ons op te nemen om een afspraak te maken voor een datum die u beter schikt.

I De vrijstellingsprocedure

1. Hanteert uw fonds een standaardprocedure voor vrijstellingen op wettelijk verplichte gronden?
 - Ja
 - Nee
 - Weet niet

2. Informeert u werkgevers over de gegevens en bescheiden die zij moeten overleggen ten behoeve van de behandeling van het vrijstellingsverzoek? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
 - Ja, via de tekst van het vrijstellingsbesluit
 - Ja, via een aanvullende brochure/ informatiepakket
 - Ja, via een aanvraagformulier voor vrijstellingen
 - Ja, in een brief
 - Ja, via de website
 - Ja, via jaarverslag
 - Ja, mondeling
 - Ja, anders nl.:
 - Nee
 - Weet niet

3. Op welk moment registreert uw fonds een aanvraag van een werkgever voor vrijstelling?
 - Bij de eerste schriftelijke of mondelinge melding van een werkgever dat hij/zij vrijstelling wil vragen
 - Bij de formele schriftelijke aanvraag voorzien van dagtekening, aanduiding van soort vrijstelling en gegevens en bescheiden
 - Als de werkgever alle benodigde bescheiden en gegevens voor de behandeling het verzoek heeft aangeleverd
 - Weet niet

4. Hanteert uw fonds een maximum termijn waarbinnen werkgevers de gelegenheid krijgen benodigde gegevens en bescheiden aan te vullen?
 - Ja
 - Nee → ga verder met vraag 7
 - Weet niet → ga verder met vraag 7

5. Welke termijn hanteert u daarvoor?
 - weken
 - Weet niet

6. Kunnen werkgevers uitstel vragen van deze termijn?
 - Ja
 - Nee
 - Weet niet

7. Hanteert uw fonds een maximum termijn waarbinnen uw fonds de besluitvorming over een vrijstellingsverzoek afrondt?
 - Ja
 - Nee → ga verder met vraag 10
 - Weet niet → ga verder met vraag 10

8. Welke termijn hanteert u daarvoor?
 - weken
 - Weet niet

9. Slaagt uw fonds er in de praktijk in deze termijn te realiseren?
- Ja, altijd
 - Ja, meestal wel
 - Nee, meestal niet
 - Nee, nooit
 - Weet niet
10. Geeft u werkgevers, die een voorwaardelijk recht hebben op een vrijstelling op grond van bestaande pensioenvoorziening, een termijn om er zorg voor te dragen dat de bestaande pensioenregeling actuariel en financieel gelijkwaardig is aan de regeling van uw fonds?
- Ja
 - Nee → ga verder met vraag 12
 - Weet niet → ga verder met vraag 12
11. Welke termijn hanteert u daarvoor?
- weken
 - Weet niet
12. Hoe lang duurt een volledige besluitvormingsprocedure gemiddeld in de praktijk? Het betreft hierbij de periode van de eerste registratie van het verzoek van de werkgever tot en met het onvoorwaardelijk besluit op het verzoek. Eventuele bezwaren en beroepen die daarop volgen niet meegerekend.
- weken
 - Weet niet
13. Heeft het bestuur van uw fonds de bevoegdheid om vrijstellingsbesluiten te nemen gemandateerd aan een persoon of instantie?
- Ja, volledig gemandateerd
 - Ja, gedeeltelijk gemandateerd
 - Nee → ga verder met vraag 15
 - Weet niet → ga verder met vraag 15
14. Aan welke persoon of instantie is deze bevoegdheid deels of geheel gemandateerd?
- De administrateur van het fonds
 - De directie van het fonds
 - Een commissie van het bestuur
 - Anders, nl.:
 - Weet niet
15. Heeft uw fonds een bezwaarcommissie voor vrijstellingsbesluiten ingesteld?
- Ja
 - Nee
 - Weet niet
16. Het Vrijstellingsbesluit geeft uw fonds de bevoegdheid vrijstelling te verlenen om andere redenen dan de verplichte wettelijke vrijstellingsgronden. Neemt uw fonds vrijstellingen die worden aangevraagd om andere redenen in behandeling?
- Ja
 - Nee, wij verlenen uitsluitend vrijstelling op grond van wettelijke verplichte redenen
 - Weet niet

II Gelijkwaardigheidstoets

1. Op welke moment vraagt u werkgevers om een gelijkwaardigheidsverklaring van reeds vrijgestelde pensioenregelingen? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
 - Standaard om de vijf jaar
 - Periodiek, maar met een hogere frequentie dan om de 5 jaar
 - Periodiek, maar met een lagere frequentie dan om de 5 jaar
 - Na wijziging van de pensioenregeling van uw fonds
 - Na wijziging van de vrijgestelde pensioenregeling
 - Anders, nl.:
 - Weet niet

2. Hanteert uw fonds een maximum termijn waarbinnen werkgevers de verklaring moeten indienen?
 - Ja
 - Nee → ga verder met vraag 4
 - Weet niet → ga verder met vraag 4

3. Hoe lang is deze termijn?
 - weken
 - Weet niet

4. Hanteert uw fonds een rappelperiode als de gelijkwaardigheidsverklaring niet tijdig is ingediend?
 - Ja
 - Nee
 - Weet niet

5. Is het in de periode 2000-2004 voorgekomen dat een werkgever bezwaar heeft gemaakt tegen de uitkomst van een gelijkwaardigheidstoets?
 - Ja
 - Nee → ga verder met Blok III
 - Weet niet → ga verder met Blok III

6. Hoe vaak heeft u hierover bezwaar ontvangen?
 - maal
 - Weet niet

7. Heeft dit geleid tot een andere uitkomst van de gelijkwaardigheidstoets?
 - Ja, maal
 - Nee
 - Weet niet

III Beleggingsbeleid

1. Sinds september 2004 heeft uw fonds de mogelijkheid de normportefeuille van uw fonds tussentijds eenmalig aan te passen. Heeft het bestuur van uw fonds gebruik gemaakt van deze mogelijkheid?
 Ja
 Nee
 Weet niet
2. Is het in de periode 2000-2004 voorgekomen dat uw fonds door externe ontwikkelingen gedwongen werd sterk af te wijken van de normportefeuille?
 Ja
 Nee
 Weet niet
3. Is het in de periode 2000-2004 voorgekomen dat uw fonds de beleggingsportefeuille niet heeft aangepast omdat u niet wilde afwijken van de normportefeuille?
 Ja
 Nee
 Weet niet

IV Achtergronden bij de vrijstellingsverzoeken

1. Heeft zich in de periode 2000-2004 een wijziging in de werkingssfeer van uw fonds voorgedaan?
 Ja
 Nee → ga naar vraag 3
 Weet niet → ga naar vraag 3
2. In hoeverre houden de vrijstellingsverzoeken die bij uw fonds zijn ingediend verband met de wijziging in de werkingssfeer van uw fonds?
 Alle vrijstellingsverzoeken hebben hier mee te maken
 Een deel van de vrijstellingsverzoeken houdt hier verband mee
 Er is nauwelijks verband
 Weet niet
3. Heeft zich in de periode 2000-2004 een wijziging in de pensioenregeling van uw fonds voorgedaan?
 Ja
 Nee → ga naar vraag 5
 Weet niet → ga naar vraag 5
4. In hoeverre houden de vrijstellingsverzoeken die bij uw fonds zijn ingediend verband met de wijziging van de pensioenregeling van uw fonds?
 Alle vrijstellingsverzoeken hebben hier mee te maken
 Een deel van de vrijstellingsverzoeken houdt hier verband mee
 Er is nauwelijks verband
 Weet niet
5. Kunt u bij benadering aangeven welke kenmerken werkgevers hebben die een vrijstellingsverzoek bij uw fonds indienen?
 Ja
 Nee, wij hebben daar als fonds nauwelijks zicht op → ga verder met blok V
 Weet niet → ga verder met blok V

6. Welke kenmerken hebben werkgevers die om vrijstelling verzoeken? *(maximaal 3 antwoorden mogelijk)*
- Het betreft met name werkgevers met meer dan 250 werknemers
 - Het betreft met name werkgevers met minder dan 250 werknemers
 - Het betreft met name werkgevers die tevens onder de werkingssfeer van een andere Bpf vallen
 - Het betreft met name startende werkgevers
 - Het betreft met name werkgevers die al wat langer gevestigd zijn
 - Anders, nl:

V Achtergronden bij verleende vrijstellingen

Indien uw fonds géén vrijstellingen heeft verleend in de periode 2000-2004 kunt u verder gaan met Blok VI

1. Kunt u bij benadering aangeven welke kenmerken werkgevers hebben die in de periode 2000-2004 een vrijstelling van uw fonds hebben gekregen?
- Ja
 - Nee, wij hebben daar als fonds nauwelijks zicht op → ga verder met vraag 3
 - Weet niet → ga verder met vraag 3
2. Welke kenmerken hebben werkgevers die een vrijstelling hebben gekregen? *(maximaal 3 antwoorden mogelijk)*
- Het betreft met name werkgevers met meer dan 250 werknemers
 - Het betreft met name werkgevers met minder dan 250 werknemers
 - Het betreft met name werkgevers die tevens onder de werkingssfeer van een andere Bpf vallen
 - Het betreft met name startende werkgevers
 - Het betreft met name werkgevers die al wat langer gevestigd zijn
 - Anders, nl:
3. Heeft uw fonds zicht op bij welke soort pensioenuitvoerder de werkgevers de vrijgestelde regeling heeft ondergebracht?
- Ja, van alle vrijgestelde werkgevers
 - Ja, uitsluitend van vrijgestelde werkgevers waar de gelijkwaardig getoetst moet worden
 - Nee → ga verder met Blok VI
 - Weet niet → ga verder met Blok VI
4. Waar hebben de vrijgestelde werkgevers die in de periode 2000-2004 een vrijstelling hebben gekregen de pensioenregeling ondergebracht? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
- Ander Bpf maal
 - Ondernemingspensioenfonds maal
 - Verzekeraar maal

VI Achtergronden bij vrijstellingen om andere redenen (bevoegdheid)

Indien uw fonds géén vrijstellingen om andere redenen heeft verleend in de periode 2000-2004 kunt u verder gaan met Blok VII

1. Uw fonds heeft in de periode 2000-2004 vrijstellingen verleend op grond van andere redenen, welke redenen betreft dit?
 - Werkgevers die tevens onder de werkingssfeer van een ander Bpf vallen
 - Werkgevers die gedeeltelijk voldoen aan de voorwaarden van een verplichte vrijstellingsgrond
 - Individuele vrijstellingen
 - Anders, nl.:
 - Weet niet

VII Achtergronden bij afgewezen vrijstellingsverzoeken

Indien uw fonds géén vrijstellingsverzoeken heeft afgewezen in de periode 2000-2004 kunt u verder gaan met Blok VIII

1. Is het in de periode 2000-2004 voorgekomen dat een werkgever wiens vrijstellingsverzoek is afgewezen een bezwaarschrift heeft ingediend?
 - Ja
 - Nee → ga verder met vraag 4
 - Weet niet → ga verder met vraag 4
2. Hoeveel maal is tussen 2000-2004 hierover een bezwaarschrift ingediend?
 - maal
 - Weet niet
3. Waar hadden de bezwaren betrekking op? *(meerdere antwoorden mogelijk)*
 - Gelijkwaardigheidstoets
 - Termijn 6 maanden bestaande pensioenvoorziening
 - Individuele vrijstelling
 - Toepassing criteria eigen CAO
 - Toepassing criteria concernvorming
 - Werkingssfeer Bpf
 - Anders, nl.:
 - Weet niet
4. Zijn er werkgevers die na een uitspraak op het bezwaarschrift in beroep zijn gegaan?
 - Ja
 - Nee → ga verder met vraag 6
 - Weet niet → ga verder met vraag 6
5. Hoeveel maal is tussen 2000-2004 beroep aangetekend door een werkgever op een afwijzing van een vrijstellingsverzoek?
 - maal
6. Is het in de periode 2000-2004 voorgekomen dat een werkgever wiens vrijstellingsverzoek is afgewezen op een later tijdstip opnieuw een verzoek heeft ingediend?
 - Ja
 - Nee → ga verder met Blok VIII
 - Weet niet → ga verder met Blok VIII

7. Hoeveel maal is dat voorgekomen in de periode 2000-2004?
- maal
 - Weet niet

VIII Achtergronden bij procedures die tussentijds zijn stopgezet door de werkgever

Indien bij uw fonds géén procedures zijn stopgezet op initiatief van de werkgever in de periode 2000-2004 kunt u verder gaan met Blok VIII

1. Heeft u inzicht in de motieven/redenen van werkgevers om een vrijstellingsprocedure stop te zetten?
- Ja
 - Nee → ga verder met Blok IX
 - Weet niet → ga verder met Blok IX

2. Welke redenen hadden werkgevers om de vrijstellingsprocedure stop te zetten?

(meerdere antwoorden mogelijk)

- Werkgever viel niet onder de werkingssfeer
- Er was geen bestaande pensioenvoorziening
- Werkgever wil of kon bestaande pensioenregeling niet gelijkwaardig maken
- Geen medeondertekening door vakorganisatie
- Werkgever kon de benodigde informatie niet aanleveren
- Werkgever schrok terug van de consequenties van de vrijstelling
- Anders, nl.:

IX Verzekeringstechnisch nadeel

Indien uw fonds géén vrijstellingsverzoeken heeft ontvangen op grond van cao en concern en beleggingsrendement in de periode 2000-2004 kunt u verder gaan naar Einde vragenlijst.

1. Uw fonds heeft in de periode 2000-2004 vrijstellingsverzoeken ontvangen waarbij u in geval van vrijstelling een vergoeding mag vragen ter compensatie van het verzekeringstechnisch nadeel. Heeft uw fonds gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een vergoeding te vragen voor verzekeringstechnisch nadeel?
- Ja, bij al deze vrijstellingverzoeken waarbij dat mag
 - Ja, bij een deel van de vrijstellingsverzoeken
 - Nee, in geen enkele geval gevraagd → einde vragenlijst
 - Niet van toepassing, alle vrijstellingsverzoeken waarbij dit aan de orde was zijn afgewezen → einde vragenlijst
 - Weet niet → einde vragenlijst

2. Voor welke kosten is een vergoeding gevraagd?
- De te missen solidariteitsbijdragen als gevolg van het uittreden
 - Ja, altijd
 - Ja, soms
 - Nee, nooit
 - Weet niet
 - De kosten die verbonden zijn aan de behandeling van het dispensatieverzoek
 - Ja, altijd
 - Ja, soms
 - Nee, nooit
 - Weet niet
3. Zijn er werkgevers geweest die naar aanleiding van de door u gevraagde vergoeding voor verzekerings-technisch nadeel hun vrijstellingsverzoek hebben ingetrokken?
- Ja
 - Nee → ga verder met vraag 5
 - Weet niet → ga verder met vraag 5
4. Hoe vaak is dat voorgekomen in de periode 2000-2004?
- In alle gevallen waarin vergoeding is gevraagd
 - maal
 - Weet niet
5. Heeft uw fonds bezwaarschriften ontvangen van werkgevers met betrekking tot de gevraagde vergoeding voor het verzekeringstechnisch nadeel?
- Ja
 - Nee → einde vragenlijst
 - Weet niet → einde vragenlijst
6. Hoe vaak heeft u bezwaar ontvangen?
- In alle gevallen
 - maal
 - Weet niet

Einde Vragenlijst

Dit waren alle vragen. Hartelijk bedankt voor uw medewerking!

Wij verzoeken u de vragenlijst uiterlijk 16 december 2005 retour te zenden aan:

DJK12 Beleidsonderzoek
Antwoordnummer 42105
1020 WB AMSTERDAM

U kunt hiervoor de retourenvelop gebruiken. Een postzegel is niet nodig.